

Specialioji ataskaita

ES masto bankų testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Teikiama kaip niekad daug informacijos apie bankus, bet reikia gerinti koordinavimą ir daugiau dėmesio skirti rizikoms

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPEAN
COURT
OF AUDITORS

Turinys

	Dalis
Žodynėlis	
Santrauka	I–XI
Įvadas	01–09
Bankų testavimas nepalankiausiomis sąlygomis	01–03
EBI įgaliojimai ir kiti dalyvaujantys veikėjai	04–09
Audito metodas	10–13
Pastabos	14–106
EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis turėjo trūkumų vertinant atsparumą sisteminiams rizikoms	14–52
Tam tikri rizikingi bankai buvo atleisti nuo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis	17–21
Nepalankiame scenarijuje nebuvo tinkamai atsižvelgta į tam tikrų svarbių sisteminių rizikų svarbą	22–38
2018 m. nepalankus scenarijus neužtikrino minimalaus sunkumo visoms šalims ir buvo mažiau sunkus nei finansų krizė.	39–52
Bankų skaičiavimai iš esmės EBI tebėra „juodoji dėžė“	53–83
Pasirinktos galimybės turėjo poveikio rezultatų patikimumui	57–66
EBI turi ribotą supratimą apie bankų skaičiavimų patikimumą	67–83
EBI ir kompetentingų institucijų leidinių kokybė buvo labai skirtingo lygio	84–106
EBI skelbia kaip niekad daug duomenų, bet trūksta tam tikros svarbios informacijos	87–104
Kai kurių KI pranešime vaizduojama pernelyg gera padėtis	105–106
Išvados ir rekomendacijos	107–117

Priedai

II priedas. Bendrojo valdymo struktūra ir veikėjų vaidmenys atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis

II priedas. Atliekant apklausą „iš apačios į viršų“ nustatytos rizikos ir ESRV bendrosios valdybos pasirinktos rizikos

III priedas. Esminiai 2018 m. EBI nepalankaus scenarijaus kintamieji, palyginti su finansų krize

Komisijos atsakymai

EBI atsakymai

Audito grupė

Žodynėlis

Anglijos bankas (AB) – Anglijos bankas yra JK centrinis bankas, kurio misija – užtikrinti pinigų ir finansinį stabilumą. Jo įgaliojimai apima finansų įmonių priežiūrą ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis atlikimą nacionaliniu lygmeniu.

Bazinio lygio ir nepalankus scenarijus – atlikdama testavimą nepalankiausiomis sąlygomis Europos bankininkystės institucija (EBI) analizuoja, kaip kinta bankų kapitalo padėtis tiek pagal bazinio lygio, tiek pagal nepalankų scenarijų taikant iš anksto nustatytą parametrų rinkinį. Bazinio lygio scenarijus parodo geriausią būsimų makroekonominių sąlygų įvertį, o nepalankus scenarijus – neigiamą makroekonominių sąlygų įvertį, siekiant pabrėžti finansinius veiklos rezultatus.

CET 1 (Bendras 1 lygio nuosavas kapitalas) – 1 lygio kapitalas yra patikimiausios formos reguliuojamas kapitalas. Jis sudaromas iš pagrindinio banko kapitalo ir apima paprastas akcijas, akcinio kapitalo perteklių, susidarantį išleidus paprastas akcijas, ir nepaskirstytąsias pajamas.

Europos bankininkystės institucija (EBI) – ES reguliavimo agentūra, kuri veikia siekdama užtikrinti veiksmingą ir nuoseklų prudencinį reguliavimą ir priežiūrą visame Europos bankų sektoriuje. Jos užduotys apima ES finansų sektoriaus testavimo nepalankiausiomis sąlygomis inicijavimą ir koordinavimą; ji taip pat nustato atitinkamus standartus.

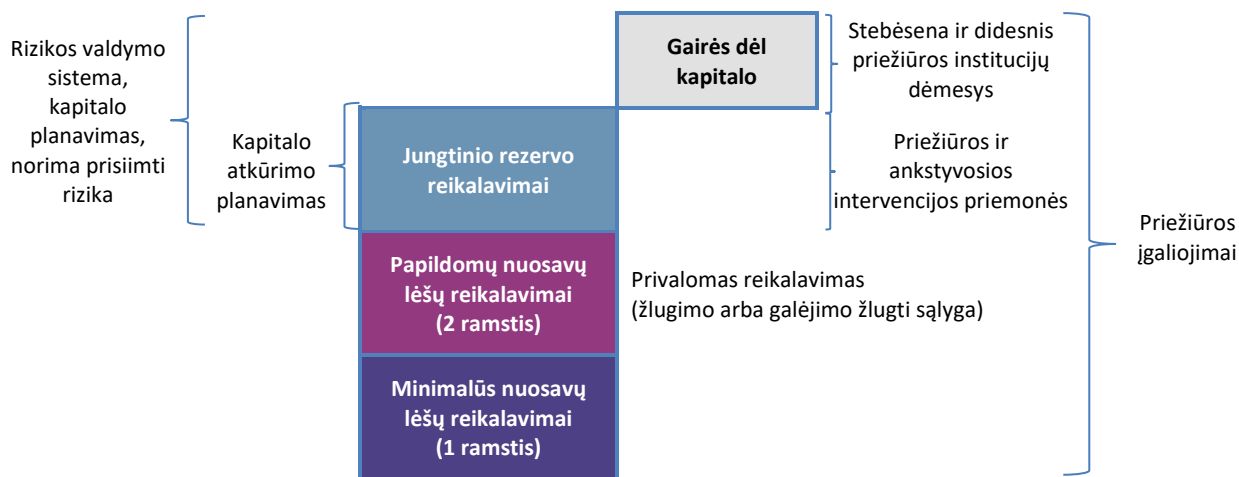
Europos Centrinis Bankas (ECB) – eurą įsivedusių 19 ES valstybių narių centrinis bankas. Jo užduotys apima pinigų politiką ir bendradarbiavimą su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, užtikrinant, kad Europos bankų priežiūra pagal Bendrą priežiūros mechanizmą veiktų veiksmingai ir nuosekliai.

Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPIIS) – Nuo 2011 m. **Europos Sąjungoje** veikia finansų priežiūros sistema. Šią sistemą sudaro Europos priežiūros institucijos (Europos bankininkystės institucija – EBI, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija – ESMA ir Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija – EIOPA), **Europos sisteminės rizikos valdyba**, Europos priežiūros institucijų jungtinis komitetas ir ES valstybių narių nacionalinės priežiūros institucijos.

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) – ES institucija, atsakinga už ES finansų sistemos makroprudencinę priežiūrą bei sisteminės rizikos prevenciją ir jos mažinimą. Todėl ESRV turi plačius įgaliojimus, apimančius bankus, draudikus, turto valdytojus, ne bankų finansų įstaigas, finansų rinkos infrastruktūras ir kitas finansų institucijas bei rinkas.

JAV federalinio rezervo valdyba – Jungtinių Amerikos Valstijų centrinis bankas. Jos užduotys apima pinigų politiką ir JAV finansų sistemos stabilumo užtikrinimą. Ji yra atsakinga už priežiūrinio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis atlikimą, remiantis įgaliojimais dėl finansų sistemos stabilumo skatinimo.

Kapitalo reikalavimas – kapitalo suma, kurią institucija turi turėti, palyginti su pagal riziką įvertinta turto verte (t. y. išreikšta procentine dalimi), ir kurios tikslas – padengti nenumatytus nuostolius. Minimalius norminius kapitalo reikalavimus sudaro vadinamasis CET 1 pirmo ramsčio reikalavimas (visiems bankams – 4,5 %), konkrečios institucijos antro ramsčio papildomo kapitalo (turi nustatyti priežiūros institucija) ir kapitalo rezervų (konkrečios institucijos ir konkrečios valstybės) reikalavimai, kurie buvo nustatyti po finansinės krizės siekiant padidinti bankų atsparumą. Įvairūs reikalavimai ir jų svarba bankams ir priežiūros institucijoms pateikiami toliau:

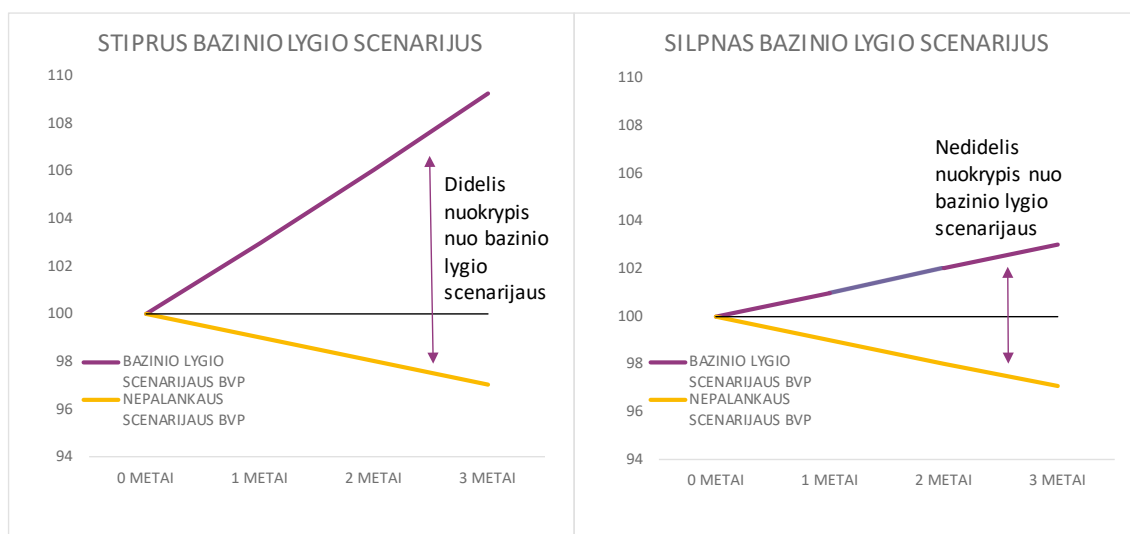
Šaltinis: EBI.

Kompetentinga institucija (KI) – bankus prižiūri atitinkama kompetentinga institucija. Euro zonoje kompetentinga institucija, kuri tiesiogiai prižiūri didelius ir svarbius bankus, yra Europos Centrinis Bankas (ECB), o nacionalinės kompetentingos institucijos prižiūri likusius bankus. Euro zonai nepriklausančiose valstybėse kompetentinga institucija yra visų, net didelių ir svarbių, bankų priežiūros institucija.

Makroprudencinės priežiūros institucija – Makroprudencinės priežiūros institucijos vaidmuo yra mažinti riziką ir finansinio nestabilumo makroekonominius kaštus. Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) yra atsakinga už ES finansų sistemos makroprudencinę priežiūrą. Valstybių narių lygmeniu makroprudencinės priežiūros institucijos yra centrinių bankų, bankininkystės priežiūros institucijų ir atskirų šiuo tikslu įsteigtų valdybų arba komitetų mišinys.

Neveiksnios paskolos (NP) – banko paskola laikoma neveiksnia, jei praėjus daugiau nei 90 dienų skolininkas nėra sumokėjęs sutartų įmokų ar palūkanų arba jei mažai tikėtina, kad jis grąžins visą paskolą. Reikia sudaryti atidėjinius neveiksnių paskolų nuostoliams padengti. Todėl sumažėja bankų pelnas ir dažnai jie patiria nuostolių, taigi sumažėja ir jų kapitalas.

Nuokrypis nuo bazinio lygio scenarijaus – pagal bazinio lygio scenarijų daromos prielaidos dėl tam tikrų kintamųjų raidos nepalankiausių sąlygų laikotarpiu, pavyzdžiui, prognozuojama, kad BVP visose valstybėse narėse didės. Pagal nepalankų scenarijų daromos prielaidos dėl tų pačių kintamųjų raidos nepalankiausių sąlygų laikotarpiu, pavyzdžiui, kad testavimo nepalankiausiomis sąlygomis laikotarpiu visose valstybėse narėse BVP mažės. Poveikį nepalankiausiomis sąlygomis galima išmatuoti dviem būdais: absoliučiu pokyčiu nuo pradinio taško arba nuokrypiu nuo bazinio lygio scenarijaus. Tas pats nuokrypis gali atsirasti kaip mažas arba didelis nuokrypis nuo bazinio lygio scenarijaus, priklausomai nuo to, ar bazinio lygio scenarijus yra silpnas ar stiprus. Tai matyti iš toliau pateikto hipotetinio pavyzdžio.

Šaltinis: EAR.

Nuosmukis nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško (angl. PTT) – juo matuojamas kintamojo pokytis nuo jo didžiausio rodmenio (aukščiausio taško) iki jo mažiausio rodmenio (žemiausio taško) konkrečiu laikotarpiu. Pavyzdžiui, ekonomikos nuosmukio metu BVP paprastai krenta, o nuosmukis nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško yra matas, kiek jis krenta.

Pagal riziką įvertintų pozicijų suma – pozicijų vertė, naudojama apskaičiuojant **kredito rizikos kapitalo komponentą** pritaikius **rizikos svartinį koeficientą**. Apskaičiuojant kapitalo santykį ji laikoma vardikliu.

Pagal riziką įvertintas turtas – kad būtų galima apskaičiuoti kapitalą, kurį privalo turėti institucija, institucijos turtas turi būti įvertintas pagal jo riziką. Į saugų turtą (pavyzdžiui, grynuosius pinigus) neatsižvelgiama; kitas turtas (pavyzdžiui, paskolos kitoms institucijoms) laikomas rizikingesniu ir jam taikomas didesnis svertinis koeficientas. Kuo rizikingesnis yra institucijos turimas turtas, tuo daugiau ji turi turėti kapitalo. Taigi, banko turtas ir nebalansiniai straipsniai yra įvertinami pagal riziką, kuri tam tikromis sąlygomis nustatoma pagal reglamentavimo sistemą arba vidaus modelius.

SREP (priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesas) – priežiūros institucijos reguliariai vertina ir matuoja kiekvieno banko rizikas, be kita ko, kiekvieno banko padėtį atsižvelgiant į kapitalo reikalavimus. Tai atlikus priimamas SREP sprendimas, kuriame pateikiamos problemos, kurias bankas turi pašalinti per konkretų laikotarpį. Ši pagrindinė veikla vadinama priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesu arba sutrumpintai SREP.

Sveto koeficientas – finansinio sveto taikymas yra neatskiriama bankų veiklos dalis – kai tik subjekto turtas viršija kapitalo bazę, atsiranda tam tikras finansinis svetas. Finansų krizė parodė, kad kredito įstaigos ir investicinės įmonės naudojo labai didelį finansinį svetą, t. y. jos prisiėmė vis daugiau balansinių ir nebalansinių straipsnių remdamosi vis mažesne kapitalo baze. Sveto koeficientas apibrėžiamas kaip 1 lygio kapitalas, padalytas iš pagal riziką neįvertintų balansinių ir nebalansinių straipsnių skaitinės vertės.

Tarptautinių atsiskaitymų bankas (TAB) – centrinių bankų bankas. TAB skatina **centrinius bankus** bendradarbiauti stengiantis užtikrinti visuotinį pinigų ir finansinį stabilumą. Jis yra visuotinių mikroprudencinio ir makropudencinio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis standartų nustatymo institucija.

Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš apačios į viršų“ – jį atlieka bankai naudodamiesi viduje sukurtais modeliais ir jis yra grindžiamas pačios institucijos duomenimis. Jis visų pirma taikomas vertybinių popierių portfeliams arba visai institucijai ir jį atliekant gaunami išsamūs rezultatai, susiję su galimu tam tikrų įvykių, susijusių su institucijos nuostolių lygiais, poveikiu.

Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš viršaus į apačią“ – testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš viršaus į apačią“ yra pagrįstas bendro pobūdžio arba sisteminėmis prielaidomis arba makropudencinės priežiūros institucijų parengtais scenarijais ir yra taikomas visoms atitinkamoms institucijoms. Jis daugiausia grindžiamas suvestiniais institucijų duomenimis ir mažiau išsamia informacija. Jame institucijos tiesiogiai dalyvauja mažiau nei atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš apačios į viršų“.

Santrauka

I ES masto testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra poveikio, kurį bendras sukrėtimas galėtų turėti didelių Europos bankų finansinei būklei, vertinimas. 2010 m. reglamentu, kuriuo įsteigiama Europos bankininkystės institucija (EBI), EBI pavedama inicijuoti ir koordinuoti ES masto testavimus nepalankiausiomis sąlygomis bendradarbiaujant su Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV).

II Testavimai nepalankiausiomis sąlygomis buvo atliekami nuo 2011 m. ir visi jie buvo atliekami pagal principą „iš apačios į viršų“, pagal kurį bankai teikė rezultatus, gaunamus pagal sukrėtimo scenarijų, pagrįstą EBI patvirtinta metodika. Rezultatų kokybės tikrinimas daugiausia buvo patikimas atitinkamoms kompetentingoms institucijoms (KI) (nacionalinėms institucijoms arba Europos Centriniam Bankui). Kitose jurisdikcijose, kuriose yra didelės finansų sistemos, pavyzdžiui, Jungtinėse Valstijose, priežiūros institucijos remiasi principu „iš viršaus į apačią“, kurį taikydamos jos gali daug labiau kontroliuoti bankų gaunamus rezultatus.

III Siekiant užtikrinti, kad bankų numatomi metodai, praktika ir rezultatai būtų palyginami ir patikimi, reglamente konkrečiai nurodoma, kad EBI turi įgaliojimus prašyti informacijos tiesiai iš bankų ir KI atlikti specialias peržiūras ir patikrinimus vietoje šioje veikloje dalyvaujant EBI.

IV Mes sutelkėme dėmesį į 2018 m. EBI atliktą ES masto testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Visų pirma vertinome, ar testavimas nepalankiausiomis sąlygomis atitiko paskirtį, ar EBI turėjo pakankamą patikrinimą dėl atskirų bankų apskaičiuotų skaičių patikimumo ir ar iš paskelbtų rezultatų suinteresuotieji subjektai galėjo padaryti išvadą, kad sistema buvo atspari.

V Peržiūrėjome atitinkamus dokumentus ir apklausėme EBI, ESRV ir Europos Centrinio Banko darbuotojus. Taip atlikome bankų ir KI apklausas ir apėmėme dvi nacionalines KI.

VI Su labai ribotu personalu ir įdėdama didžiules pastangas EBI koordinavo veiksmus, kurie apėmė daugybę suinteresuotųjų subjektų bei kuriems buvo nustatyti trumpi terminai.

VII Nustatėme, kad, kadangi pagrindinius sprendimus EBI priima nacionalinių priežiūros institucijų atstovai, rengiant ir įgyvendinant testavimą nepalankiausiomis

sąlygomis buvo nepakankamai atsižvelgta į visos ES perspektyvą. Poveikis matomas įvairiuose testavimo nepalankiausiomis sąlygomis etapuose.

VIII Proceso pradžioje EBI nenurodė nei rizikų, nei sunkumo lygio, kurį ji laikė tinkamu testavimo nepalankiausiomis sąlygomis procedūrai. ESRV, kuri rengė testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijų, savo ruožtu gavo esminių patarimų iš ECB ir nacionalinių centrinių bankų ir institucijų. Nustatėme, kad dėl to EBI nepakankamai kontroliavo svarbius proceso etapus, todėl:

- svarbioms sisteminėms rizikoms buvo taikomos žemo lygio nepalankiausios sąlygos arba nebuvo taikomos jokios sąlygos;
- sukrėtimą lėmė ne ES finansų sistemos vidaus įvykiai, o ekonomikos nuosmukis;
- ekonominių sukrėtimų intensyvumas įvairiose šalyse buvo labai skirtingas – sukrėtimas dažnai buvo ne toks sunkus, jei ekonomika buvo silpnesnė ir finansų sistema buvo pažeidžiamesnė. Nebuvo užtikrintas minimalus sunkumo lygis, reikalingas nepalankiausiomis sąlygomis sukurti.

IX Antra, nors reglamentu EBI patikėta užtikrinti metodų, praktikos ir rezultatų patikimumą ir palyginamumą, EBI nepasinaudojo jai suteiktais įgaliojimais plačiau nei testavimo nepalankiausiomis sąlygomis veiksmų inicijavimui, metodikos jiems suteikimui ir abstrakčiam koordinavimui. Ji nusprendė tikrinant, kaip bankai įgyvendina metodiką ir įvertina nepalankiausių sąlygų poveikį, visapusiškai pasikliauti KI. EBI neginčijo KI kokybės kontrolės pasinaudodama jai reglamentu suteiktais įgaliojimais. Iš tikrųjų, EBI šiuo metu neturi išteklių, kurių jai reikia visapusiškai priežiūrai atlikti. Todėl ji nei prašė atlikti specialias peržiūras, nei dalyvavo kokiuose nors patikrinimuose vietoje ir, išskyrus tai, kad nustatė metodiką, vykdė mažai kitos veiklos, kad užtikrintų rezultatų palyginamumą ir patikimumą. EBI vadovas, kuriame aprašomas kokybės užtikrinimas, kurį turi atlikti KI, nebuvo privalomas, taigi KI buvo palikta didelė veiksmų laisvė.

X Trečia, EBI leidinių skaidrumo lygis buvo kaip niekad aukštas, kadangi buvo suteikta prieiga prie didelės bankų duomenų dalies. Tačiau jos ataskaitose nebuvo svarbiausios informacijos – būtent kiekvienam bankui nustatytų kapitalo reikalavimų ir kiek bankų pažeistų juos nepalankiausiomis sąlygomis. Be to, nors įvairiose šalyse nepalankiausių sąlygų ir (arba) sukrėtimų lygis labai skyrėsi, EBI ataskaitoje nebuvo paaiškinta, kad mažas poveikis (mažas kapitalo išsekvojimas) taikant nepalankiausias sąlygas bankams tam tikrose šalyse nebūtinai buvo dėl geros banko padėties, o dėl žemo nepalankiausių sąlygų lygio.

XI Atsižvelgdami į šią situaciją ir siekdami, kad būtų pasiektas jos tikslas nustatyti sisteminės pažeidžiamumo problemas (jų formavimąsi), mes pateikėme šias rekomendacijas, siekdami užtikrinti, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis būtų prasmingesnė procedūra:

- a) EBI turėtų pasinaudoti savo teisinėmis galiomis, kad sustiprintų savo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis proceso kontrolę;
- b) EBI turėtų parengti testavimui nepalankiausiomis sąlygomis taikomą metodą „iš viršaus į apačią“, kuriuo būtų papildytas metodas „iš apačios į viršų“;
- c) bankų atranka testavimui nepalankiausiomis sąlygomis turėtų būti grindžiama ne tik jų dydžiu, bet ir rizika ir sistetine svarba bei užtikrinti tinkamą geografinę aprėptį;
- d) EBI turėtų užtikrinti, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pasiektų savo tikslą – įvertinti atsparumą nepalankiems rinkos pokyčiams. Visų pirma ji turėtų keisti kiekvieno testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus, tinkamai atsižvelgti į rizikas, kylančias ES finansų sistemos viduje, ir užtikrinti minimalų nepalankiausių sąlygų lygį;
- e) EBI turėtų paskelbti bankams skirtus konkrečiai institucijai taikomus minimalius kapitalo reikalavimus ir pateikti rezultatus taip, kad naudotojai galėtų juos objektyviai įvertinti;
- f) EBI turėtų paprašyti skirti papildomų išteklių, kurie reikalingi jos vaidmeniui visiškai atlikti, kaip nurodyta reglamente;
- g) atliekant kitą EBI reglamento peržiūrą, Europos Komisija turėtų spręsti EBI bendrojo valdymo struktūros tinkamumo klausimą.

Ivadas

Bankų testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

01 Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra banko finansinės būklės vertinimas, kai jam daromas didžiulis spaudimas. Pagrindinė testavimo nepalankiausiomis sąlygomis idėja – prognozuoti, kas atsitiktų pagrindiniams banko gyvybingumo parametrams, jei jis patirtų vieną arba kelis didžiulius neigiamus sukrėtimus. Šiuos sukrėtimus gali paskatinti: i) rinkos masto įvykiai, pavyzdžiui, didelis ekonomikos nuosmukis, akcijų rinkos žlugimas arba pasitikėjimo bankais praradimas; ii) išskirtiniai įvykiai, t. y. sukrėtimas, kuris būdingas konkrečiam bankui ir kuris nebūtinai yra susijęs su bendra ekonomine padėtimi; iii) abiejų aplinkybių derinys.

02 Iš pradžių testavimas nepalankiausiomis sąlygomis buvo priemonė, kuria patys bankai naudojos vykdydami savo vidaus rizikos valdymą, tačiau vėliau ja pradėjo naudotis ir jų priežiūros institucijos. Apskritai, šis testavimas nepalankiausiomis sąlygomis buvo mikroprudencinio pobūdžio, nes jis buvo sutelktas į atskirų institucijų atsparumą, pagal scenarijų nebuvo daroma prielaidos dėl šalutinio poveikio visoje sistemoje ir procesas daugiausia buvo sutelktas į investuotojo ir indėlininko apsaugą.

03 Per finansų krizę išryškėjo mikroprudencinio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis praktikos trūkumai. Kaip teigiama 2009 m. Larosière ataskaitoje, „testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pernelyg dažnai buvo grindžiamas netvirtomis arba net klaidingomis prielaidomis“¹. Pasibaigus finansų krizei politikos formuotojai pripažino, kad būtina sutelkti dėmesį ir į sisteminius sukrėtimus, turinčius poveikį iškart visai finansų sistemai. Tai apima ekonominių ir finansinių sukrėtimų naudojimą, pašalinio poveikio tikrinimą ir sukrėtimų poveikį visai finansų sistemai.

¹ ES Finansinės priežiūros aukšto lygio darbo grupės ataskaita (Larosière ataskaita), 2009 m., 14 dalis.

EBI įgaliojimai ir kiti dalyvaujantys veikėjai

04 Europos bankininkystės institucijai, kuri buvo įsteigta 2010 m., buvo suteikti įgaliojimai bendradarbiaujant su Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV)² Sąjungos mastu inicijuoti ir koordinuoti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. EBI reglamente taip pat nustatyta, kad EBI turėtų siekti, „kad būtų užtikrintas metodų, praktikos ir rezultatų palyginamumas bei patikimumas“³.

05 Šiuo testavimu nepalankiausiomis sąlygomis siekiama sukelti bendrą nuoseklų sukrėtimą didelei Europos bankų daliai, norint įvertinti visos ES finansų sistemos atsparumą. Šiuo tikslu buvo parengtas bazinio lygio scenarijus (geriausiais būsimų makroekonominių sąlygų įvertis) ir nepalankus (nepalankiausių sąlygų) scenarijus (gerokai neigiamas įvertis).

06 2011, 2014, 2016 ir 2018 m. EBI inicijavo ir koordinavo ES masto bankų testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Iš esmės testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metodas gali būti „iš viršaus į apačią“ arba „iš apačios į viršų“. Pagal metodą „iš viršaus į apačią“ nepalankų scenarijų rengia ir poveikį bankams apskaičiuoja priežiūros institucija, kaip tai daroma, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, JAV ir Japonijoje. Proceso pradžioje EBI pasirinko metodą „iš apačios į viršų“, pagal kurį priežiūros institucija parengia scenarijų, o bankai nustato poveikio, kurį sukelia sukrėtimai jų pagrindiniams finansiniams parametrų, įverčius. Galimybę taikyti metodą „iš viršaus į apačią“ EBI aptarė keletą kartų (paskutinį kartą – 2016 m. gruodžio mėn.), tačiau ją atmetė didžioji dauguma jos Priežiūros tarybos narių.

07 Naudojantis 2018 m. testavimo nepalankiausiomis sąlygomis aplinkybėmis įvairių suinteresuotųjų subjektų vaidmenis (žr. **I priedą**) galima aprašyti taip:

- EBI parengė metodiką ir – kaip įprastas neprivalomas gaires – kokybės užtikrinimo vadovą, atitinkamoms priežiūros institucijoms (kompetentingoms institucijoms arba KI) atlikus bankų kokybės užtikrinimo procedūrą iš bankų

² Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV), kaip nepriklausoma institucija, buvo įsteigta 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1092/2010 Europos Sąjungos (ES) finansų sistemai prižiūrėti ir užkirsti kelią sistemei rizikai bei ją mažinti (OL L 331, 2010 12 15, p. 1).

³ Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), (vadinamojo EBI reglamento) 32 straipsnio 3 dalies a punktas (OL L 331, 2010 12 15, p. 12).

surinko rezultatus, atliko skaičių ir patikimumo patikrinimus ir paskelbė rezultatus;

- ESRV bendroji valdyba⁴ patvirtino nepalankų scenarijų. Prieš tai, nepalankų scenarijų atitinkamai parengė ir aptarė ESRV testavimo nepalankiausiomis sąlygomis darbo grupė ir ESRV patariamasis techninis komitetas⁵. Darbo grupė labai priklausė nuo ECB išteklių (žr. *I priedą*);
- ECB ir nacionaliniai centriniai bankai pateikė makroekonominės prognozes, kurios buvo panaudotos kaip bazinio lygio scenarijus;
- KI (ECB – euro zonos bankams, o nacionalinės valdžios institucijos – ne euro zonos bankams) buvo atsakingos už bankų pateiktų nepalankiausių sąlygų poveikio prognozių kokybės užtikrinimą. Riboti ištekliai ir jos sudėtingas bendrasis valdymas neleido EBI aktyvuoti jai pagal EBI reglamentą⁶ suteiktų įgaliojimų.

08 EBI bendrojo valdymo struktūra buvo pagrįsta aktyviu nacionalinių institucijų dalyvavimu. Jos Priežiūros tarybą sudaro nacionalinių priežiūros institucijų atstovai. Pagal dabartinį teisinį pagrindą atstovai taip pat išrenka kandidatą eiti pirmininko pareigoms, kurio pasirinkimui visgi gali paprieštarauti Parlamentas. Nors reglamente tvirtinama, kad Priežiūros tarybos nariai „veikia nepriklausomai ir objektyviai, vadovaudamiesi tik visos Sąjungos interesais“⁷, jų paskyrimui nereikia jokio ES institucijų patvirtinimo; jie lieka KI pareigūnais ir gali būti bet kada pakeisti.

⁴ ESRV nariai, be kita ko, yra Europos Komisija, ECB, EBI, EIOPA ir ESMA bei nacionalinės makroprudencinės priežiūros institucijos (centriniai bankai ir kompetentingos priežiūros institucijos).

⁵ ESRV darbo grupė testavimo nepalankiausiomis sąlygomis klausimais buvo įsteigta prie ESRV patariamąjo techninio komiteto ir ją sudaro ESRV sekretoriato ir ESRV narių, įskaitant EBI, darbuotojai.

⁶ Reglamento 1093/2010 32 straipsnio 3a dalis. „Siekiant Sąjungos mastu atlikti finansų įstaigų atsparumo vertinimus pagal šį straipsnį, Institucija, laikydamasi 35 straipsnio ir jame nustatytų sąlygų, gali reikalauti informacijos tiesiogiai iš tų finansų įstaigų. Ji taip pat gali reikalauti, kad kompetentingos institucijos atliktų specialias peržiūras. Institucija gali reikalauti, kad kompetentingos institucijos atliktų patikrinimus vietoje, ir ji gali dalyvauti tokiuose patikrinimuose vietoje laikydamasi 21 straipsnio ir jame nustatytų sąlygų, kad būtų užtikrintas metodų, praktikos ir rezultatų palyginamumas bei patikimumas“.

⁷ EBI reglamento 42 konstatuojamoji dalis.

09 Todėl gali kilti įtampa, nes Priežiūros tarybos nariai gali ginti tik nacionalinius interesus ir nepakankamai atsižvelgti į platesnius Europos interesus. Jau 2014 m. Komisija pripažino⁸, jog ši įtampa reiškia, kad kartais tam tikri sprendimai, ypač sprendimai reguliavimo ir priežiūros konvergencijos srityse, nėra priimami arba skatinama priimti sprendimus, kuriuose labiau vadovaujamasi nacionaliniais, o ne bendresniais ES interesais. Todėl 2017 m. ji pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Europos priežiūros institucijų (įskaitant EBI) reglamentus⁹, kuriais, be kita ko, sprendžiami finansavimo ir bendrojo valdymo klausimai. Visų pirma, vienas iš tikslų buvo užtikrinti, kad sprendimų priėmimas ateityje būtų labiau orientuotas į ES nei šiuo metu. Visų pirma, Komisija pasiūlė, kad EBI turėtų turėti vykdomąją valdybą, kuri būtų sudaryta iš tikrųjų narių, remiantis Komisijos sudarytu kandidatų sąrašu, kuriuos paskirtų Taryba ir kurie neturėtų balsavimo teisių šioje valdyboje. Vis dėlto, bendrai veikiančios teisėkūros institucijos dėl šio pasiūlymo susitarimo nepasiekė. Nepaisant to, 2019 m. kovo 21 d. politinis susitarimas, kuriuo siekiama kitais būdais gerinti Europos priežiūros institucijų bendrąjį valdymą, sustiprina pirmininko poziciją.

⁸ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Europos priežiūros institucijų (EPI) ir Europos finansų priežiūros institucijų sistemos (EFPI) veikimo, COM(2014) 509 *final*, 2014 8 8.

⁹ COM(2017) 536 *final*, 2017 9 20, su pakeitimais, padarytais COM(2018) 646 *final*, 2018 9 12.

Audito metodas

10 Atsižvelgdami į tai, kad ankstesnis EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis susilaukė kritikos, nusprendėme atlikti 2018 m. testavimo nepalankiausiomis sąlygomis auditą, kartu atsižvelgiant į 2016 m. testavimo nepalankiausiomis sąlygomis aspektus. Audito metu buvo siekiama įvertinti, ar EBI testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendrasis valdymas ir atlikimas buvo pakankamas, kad būtų galima aiškiai atsakyti, ar ES finansų sistema yra atspari. Tuo tikslu klausėme:

- a) Ar testavimas nepalankiausiomis sąlygomis atitiko paskirtį?
- b) Ar EBI buvo įsitikinęs, kad bankų skaičiavimai buvo teisingi?
- c) Ar paskelbus rezultatus suinteresuotiesiems subjektams atsirado galimybė įvertinti sistemos atsparumą?

11 Audito kriterijai buvo parengti remiantis atitinkamomis teisinėmis priemonėmis, Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) ir pačios EBI nustatytais tarptautiniais standartais ir geriausia kitų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis institucijų, pavyzdžiui, Anglijos banko ir JAV federalinio rezervo, patirtimi. Išsamesnė informacija apie šiuos kriterijus pateikiama atitinkamose šios ataskaitos dalyse.

12 Renkant audito įrodymus:

- a) peržiūrėti atitinkami EBI, ESRV ir ECB dokumentai;
- b) atlikta internetinė kompetentingų institucijų ir prižiūrimų bankų darbuotojų apklausa;
- c) surengti vizitai į kompetentingas institucijas;
- d) praveisti pokalbiai su EBI, ESRV ir ECB darbuotojais.

13 Tikimasi, kad auditas padės vesti diskusiją dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis naudos ir išlaidų, taip pat metodinių požiūrių privalumų ir trūkumų.

Pastabos

EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis turėjo trūkumų vertinant atsparumą sisteminėms rizikoms

14 ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis režimas skirtas¹⁰ įvertinti ES finansinių priemonių atsparumą nepalankiems rinkos pokyčiams ir sisteminės rizikos didėjimo nepalankiausiomis sąlygomis potencialą. Nepalankūs rinkos pokyčiai EBI reglamente apibrėžiami kaip mikrolygio rizikos ribojimo tendencijos, galimos rizikos ir pažeidžiamumo problemos¹¹.

15 Tikimasi, kad atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis bus nustatytos tos institucijos, kurios pačios gali kelti sisteminę riziką, visų pirma nepalankiausių sąlygų laikotarpiu, ir užtikrinta, kad šios rizikos būtų mažinamos¹². Būtent EBI Priežiūros taryba turi nuspręsti, kurie bankai turėtų būti testuojami nepalankiausiomis sąlygomis. Atitinkamus vertinimo kriterijus parengė Bazelio bankų priežiūros komitetas¹³ ir pati EBI¹⁴. Jie padarė išvadą, kad testavimui nepalankiausiomis sąlygomis turėtų būti keliama aiškiai suformuluoti ir oficialiai nustatyti tikslai ir kad su juo turėtų būti suderinta scenarijaus struktūra. Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis turėtų būti pakankamai sunkus, tačiau tikėtinas.

16 Todėl tikrinome, ar:

- a) dalyvaujančių bankų imtis buvo tinkama siekiant šios procedūros tikslo;
- b) nustatytos rizikos buvo tinkamos siekiant šios procedūros tikslo;

¹⁰ EBI reglamento 21 straipsnio 2 dalies b punktas.

¹¹ EBI reglamento 43 konstatuojamoji dalis ir Larosière ataskaitos 4 dalis.

¹² EBI reglamento 22 straipsnio 2 dalis ir 23 straipsnis.

¹³ Bazelio bankų priežiūros komitetas, Tarptautinių atsiskaitymų bankas, *Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis principai*, paskutinį kartą atnaujinti 2018 m. spalio mėn.

¹⁴ 2018 m. liepos 19 d. EBI/GL/2018/03: gairės dėl peržiūrėtos priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (angl. SREP) bendros tvarkos ir metodikos ir priežiūrinio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis.

- c) nustatytos nepalankiausios sąlygos buvo pakankamai sunkios, kad būtų galima įvertinti atsparumą.

Tam tikri rizikingi bankai buvo atleisti nuo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis

17 EBI siekė tikslo – pasiekti didelę ES bankų turto aprėptį, taip pat apimti didžiausius bankus. Todėl į savo imtį ji įtraukė tik bankus, kurių konsoliduotasis turtas yra ne mažiau kaip 30 milijardų eurų.

18 Nuo pirmojo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis etapo dalyvaujančių bankų skaičius labai sumažėjo. 2011 m. dalyvavo 90 bankų 21-oje šalyje, o 2018 m. šis skaičius sumažėjo iki 48 bankų 15-oje šalių – devynių šalių, kuriose ECB yra pagrindinė priežiūros institucija¹⁵, ir šešių šalių, kuriose ECB nėra pagrindinė priežiūros institucija¹⁶.

19 Ne visi bankai, kurie viršijo 30 milijardų eurų ribą, buvo įtraukti į galutinę imtį: didžiausi bankai buvo įtraukiami tol, kol imtis apėmė apytiksliai 70 % euro zonos bankų pagal visą konsoliduotąjį turtą ir apytiksliai 70 % euro zonai nepriklausančių bankų. Tai reiškė, kad tikroji euro zonos bankų riba buvo 100 milijardų eurų, o dėl to į imtį nepakliuvo kai kurios šalys, turinčios silpnesnes bankų sistemas.

20 Taip pat nustatėme, kad Priežiūros taryba galiausiai nusprendė neįtraukti septynių bankų, kurių turtas buvo didesnis kaip 30 milijardų eurų, nes vyko jų restruktūrizavimas¹⁷ arba jie jungėsi su kitu banku, arba iki imties patvirtinimo jų konsoliduotasis turtas sumažėjo žemiau minimalios ribos. Tačiau bankai, kurie yra restruktūrizuojami ir kurie gavo valstybės pagalbą, yra vieni iš pažeidžiamiausių. Galiausiai, vieni iš neįtrauktų bankų buvo bankai, kuriuose galiausiai atsirado kapitalo trūkumas.

¹⁵ Austrija, Belgija, Vokietija, Ispanija, Suomija, Prancūzija, Airija, Italija ir Nyderlandai.

¹⁶ Danija, Vengrija, Norvegija, Lenkija, Švedija ir Jungtinė Karalystė.

¹⁷ 2011 ir 2014 m. į testavimo nepalankiausiomis sąlygomis imtį buvo įtraukti restruktūrizuojami bankai.

21 Neradome jokių įrodymų, kad EBI Priežiūros taryba būtų aptarusi papildomų rizika grindžiamų kriterijų taikymo atrenkant bankus privalumus ir trūkumus. EBI sprendimas dydį taikyti kaip vienintelį kriterijų turėjo trūkumų, kaip antai:

- nebuvo įtrauktas nei koks nors iš penkiose šalyse įsisteigusių bankų, kuriuose yra didelė neveiksnių paskolų dalis, nei bankai, kuriuose yra didelė vidaus valstybės skolos ir kitos viešojo sektoriaus skolos pozicija¹⁸;
- atrankos procese taip pat nebuvo naudojama informacija apie bankus, kuriuos rinkos vertino pagal daug mažesnę normą nei jų buhalterinė nuosavo kapitalo vertė.

Nepalankiame scenarijuje nebuvo tinkamai atsižvelgta į tam tikrų svarbių sisteminių rizikų svarbą

22 Pagal EBI reglamentą EBI yra įpareigota inicijuoti ir koordinuoti ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis procesą bendradarbiaujant su ESRV. Tačiau nebuvo sudaryta jokių oficialių susitarimų dėl šalių atliekamų atitinkamų vaidmenų. Per daugelį metų buvo išplėtota praktika, pagal kurią EBI prašo ESRV parengti nepalankų scenarijų padedant įvairiems komitetams, kuriuose dalyvauja EBI atstovai (žr. *1 priedo 1 diagramą*).

23 2018 m. nepalankų scenarijų parengė ESRV testavimo nepalankiausiomis sąlygomis darbo grupė, kurią sudarė ESRV sekretoriato ir ESRV narių¹⁹ darbuotojai, ir prie jo rengimo prisidėjo ECB. Darbo grupei pirmininkavo ECB atstovas (Makroprudencinės politikos ir finansinio stabilumo direktorato generalinio direktoriaus pavaduotojas) ir ji stipriai rėmėsi ECB ištekliais (darbuotojais, modeliais ir duomenimis). Ji plačiau naudojos šiais ECB ištekliais²⁰ kalibruodama modelius, pagal kuriuos buvo parengti kintamieji, kuriuos bankai buvo įpareigoti naudoti savo skaičiavimuose.

¹⁸ Pagal EBI 2017 m. rizikos rodiklių rinkinį, kuriame šalių finansų sistemos buvo išrikiuotos pagal jų neveiksnių paskolų dalį, buvo penkios šalys (GR, CY, PT, BG ir SI), kurių neveiksnių paskolų dalis sudarė apie 10 %. Nė viena iš šių penkių šalių nebuvo įtraukta į testavimo nepalankiausiomis sąlygomis imtį.

¹⁹ ESRV nariai, be kita ko, yra Europos Komisija, ECB, EBI ir nacionalinės makroprudencinės priežiūros institucijos (centriniai bankai ir kompetentingos priežiūros institucijos).

²⁰ Makroprudencinės politikos ir finansinio stabilumo, tarptautinis ir Ekonomikos direktoratai.

24 Atsižvelgiant į tai, kad testavimo nepalankiausiomis sąlygomis tikslas – įvertinti, kaip sisteminė rizika padidėtų susidarius nepalankiausiomis sąlygoms (žr. 14 dalį), kaip atskaitos taškas kuriant testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus turėtų būti svarbiausių rizikų nustatymas tiek atsižvelgiant į jų sisteminį pobūdį, tiek į jų svarbą. Tuomet svarbiausiems rizikos veiksniams turėtų būti taikomas prasmingo lygio nepalankiausios sąlygos.

25 Todėl tikrinome, ar:

- a) nustatytos svarbiausios sisteminės rizikos;
- b) šios rizikos buvo taikytų nepalankiausių sąlygų veiksniai.

Buvo atsižvelgta ne į visas sisteminės rizikas

26 EBI Priežiūros taryba oficialiai neperdavė ESRV savo pozicijos dėl rizikų, kurioms turėtų būti taikomos nepalankiausios sąlygos (t. y. kurios būtų naudojamos kaip aktyvatorius) proceso pradžioje, ar tai būtų su ES finansų sektoriumi susijusios rizikos, su konkrečia šalimi susijusios rizikos, ar su atskirais bankais arba bankų grupe susijusios rizikos, kurios galėtų rimtai pakenkti finansų sistemai. Nors kai kurie darbuotojai dalyvavo ne viename komitete, kurie parengė nepalankių scenarijų, rizikas patvirtino tik EBI valdyba artėjant proceso pabaigai (2017 m. gruodžio mėn.).

27 Taigi, nustatyti riziką iš esmės buvo palikta ESRV nuožiūrai po diskusijos struktūriniuose komitetuose, įskaitant jos testavimo nepalankiausiomis sąlygomis darbo grupę. Šios darbo grupės įgaliojimuose aiškiai nurodoma, kad ji turėtų įvertinti, kaip būtų galima išnaudoti sisteminės rizikas, įskaitant turinčias poveikį konkretiems sektoriams arba kelioms šalims, ir kad patvirtintu metodu turėtų būti siekiama sudaryti pakankamo lygio nepalankiausias sąlygas bankams.

28 ESRV vykdo reguliarią rizikos vertinimo procedūrą. Ji taip pat naudojama testavimo nepalankiausiomis sąlygomis tikslais. Kiti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis įvesties parametrai buvo: i) ESRV narių (daugiausia makroprudencinės priežiūros institucijos) atliktos apklausos „iš apačios į viršų“ rezultatai; ii) ESRV narių

tiesioginis indėlis; iii) diskusijos ir pristatymai ESRV ekspertų grupėse; iv) į ESRV rizikos rodiklių rinkinį²¹ įtraukti įvairūs duomenys; ir v) ECB vidaus analizė.

29 Apklausoje „iš apačios į viršų“, kuri yra viena iš rizikos vertinimo įvesties parametru, makroprudencinės priežiūros institucijų prašoma kas ketvirtį nustatyti ir klasifikuoti finansinio stabilumo riziką, susijusią su jų valstybės ir ES ekonomika. Tačiau apklausos rezultatai turėjo trūkumų, kurie galėjo turėti poveikį rizikos nustatymo ir grupavimo procesui ir gali jį iškraipyti, pavyzdžiui:

- makroprudencinės priežiūros institucijos sistemingai palankiau vertina savo šalis nei padėtį visoje ES. Todėl gali būti nepakankamai įvertintos rizikos, kylančios dėl vienos arba kelių šalių;
- esama didelių kokybinių vertinimų, kuriuos atliko makroprudencinės priežiūros institucijos, atmosferos ir turinio skirtumų. Kalbant apie turinį, kai kurios institucijos savo atsakymuose pabrėžia neigiamus aspektus, o kitos – teigiamus.

30 ESRV bendroji valdyba kaip nepalankaus scenarijaus veiksnius pasirinko keturias rizikas, kaip paaiškinta scenarijaus tekstiniame apibūdinime (žr. [II priedą](#)). Nors rizikos, kylančios dėl turto kokybės bankininkystės sektoriuje, pavyzdžiui, problemų, susijusių su neveiksniomis paskolomis, apklausoje „iš apačios į viršų“ buvo nurodytos kaip svarbios, jos nebuvo įtrauktos į nepalankų scenarijų²² kaip pagrindinės rizikos arba sukrėtimas, nors neveiksnių paskolų buvo daugelio bankų gelbėjimo po finansų krizės priežastis (išsamiau taip pat žr. [37](#) dalies f punktą).

31 Likvidumo rizikos, kylančios patiems bankams, į šios procedūros taikymo sritį nepateko, nes jos metu daugiausia dėmesio skirta bankų mokumui. Likvidumo rizikų klausimą EBI Priežiūros taryba paskutinį kartą aptarė 2011 m.²³ Palyginimui, TVF, kuri taip pat vykdo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, siekdama įvertinti euro zonos

²¹ Pagal teisės aktus ESRV privalo reguliariai rengti rizikos rodiklių rinkinius. ESRV ne vertina arba komentuoja rizikas, o teikia konkrečiai šaliai būdingą informaciją tam tikru laiko momentu (t. y. nėra jokių ankstesnių laikotarpių duomenų, kad būtų galima įvertinti bet kokius pokyčius).

²² Kalbant apie turto kokybę, pavyzdžiui, neveiksnių paskolas, esama tik netiesioginio jos ryšio, kaip banko pajamų veiksnio ir bendro tipo scenarijaus aprašymo, su poveikiu nekilnojamojo turto kainoms ir neveiksnioms paskoloms, o ne scenarijaus, specialiai parengto sukrėsti bankus, kurių portfeliai yra silpni.

²³ 2019 m. ECB atliko atskirą likvidumo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis.

bankų sistemos atsparumą, naudojo dvilypį metodą, apimantį likvidumo ir mokumo testavimą.

32 Nepaisant aiškių įgaliojimų, kad taip pat būtų nustatomos rizikos, kurias finansų sistemai gali kelti atskiros įstaigos²⁴, ESRV nenustatė jokių rizikų, galimai kylančių dėl atskirų bankų arba bankų grupių. Rizikos nustatymo procesas veikiau apėmė suvestinių rodiklių vertinimą nacionaliniu, euro zonos arba ES lygmeniu.

33 EBI reguliariai skelbia rizikos rodiklių rinkinį²⁵, kurį sudaro sisteminių rizikų nustatymas ir stebėjimas. EBI rizikos rodiklių rinkinyje pagal kiekvieną riziką aprašomi rizikos veiksniai ir rizikos lygis, t. y. rizikos veiksnių pasireišimo tikimybė ir tikėtinas poveikis bankams, įskaitant statistines tendencijas be pastabų. Tačiau šie rizikos rodiklių rinkinio rodikliai nei atliko aiškiai nustatytą vaidmenį rengiant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, nei EBI reikalavo, kad jie būtų naudojami kaip pagrindiniai įvesties duomenys.

Taikomas nepalankiausias sąlygas lėmė ekonomikos nuosmukis, o ne sukrėtimas, kylantis ES finansų sektoriuje

34 Priklausomai nuo nustatytų rizikų, pats nepalankiausias scenarijus turėtų „nustatyti sukrėtimų intensyvumą, perdavimo būdus ir laikotarpį, per kurį nepalankūs veiksniai gali paveikti bankus“²⁶. Tačiau nebuvo jokios EBI Priežiūros tarybos oficialios diskusijos arba sprendimo dėl sukrėtimų, kurie prieš pradedant rizikos nustatymo procesą turėtų būti taikomi bankams. Tai palikta spręsti ESRV. Tik artėjant šio proceso pabaigai darbo grupės pirmininkas EBI Priežiūros tarybai pristatė scenarijų ir motyvavimo rizikas.

35 2018 m. ESRV pasirinktas metodas, kaip ir ankstesniems testavimams nepalankiausiomis sąlygomis, buvo nepalankių makroekonominių ir finansinių įvykių, turinčių poveikį tokiems kintamiesiems kaip BVP, nedarbas, būsto kainos ir palūkanų normos, kurie pasireikštų trejų metų laikotarpiu, seka. Bazinio lygio scenarijus atitinka naujausias Eurosistemos ir ECB darbuotojų makroekonominės prognozes dėl ES²⁷, o

²⁴ EBI reglamento 22 straipsnio 2 dalis.

²⁵ Rizikos rodiklių rinkinio yra reikalaujama pagal EBI reglamento 22 straipsnio 2 dalį.

²⁶ Tarptautinių atsiskaitymų bankas, Finansinio stabilumo institutas, „Finansinio stabilumo instituto įžvalgos apie politikos įgyvendinimą Nr. 12, bankų testavimas nepalankiausiomis sąlygomis – lyginamoji analizė“, 2018 m. lapkričio mėn.

²⁷ Iki 2018 m. bazinio lygio scenarijus buvo grindžiamas Europos Komisijos prognozėmis.

nepalankų scenarijų sudaro pagrindinių parametų nuokrypių nuo bazinio lygio scenarijaus tuo pačiu laikotarpiu rinkinys.

36 EBI atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis buvo įvertintas sistemos ir bankų pažeidžiamumas esant bendroms makrofinansinėms nepalankiausiomis sąlygoms (ekonominiam nuosmukiui), o ne dideliems finansiniams sukrėtimams, dėl kurių vėliau susidarytų tam tikro lygio nepalankiausios sąlygos. Tačiau remiantis 2009 m. Tarptautinių atsiskaitymų banko darbinio dokumentu, empiriniais įrodymais nepatvirtinama numanoma ankstesnio makrolygio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis prielaida, t. y. kad trapi finansų sistema sužlunga dėl didelio makroekonominio sukrėtimo²⁸.

37 Pasirenkant ekonominio nuosmukio scenarijų nebuvo atsižvelgta į tam tikrų rizikų svarbą, įskaitant nevienodą jų pasiskirstymą tarp šalių. Taip pat pasirinkus ekonominio nuosmukio scenarijų, kur buvo netiesiogiai sunkinamos sąlygos per finansines rizikas, tapo neįmanoma nustatyti jautrumą konkrečioms sisteminėms rizikoms. Kitaip tariant, scenarijus nebuvo pagrįstas finansiniu sukrėtimu, kurį būtų paskatinęs didelių finansų įstaigų žlugimas arba sisteminės rizikos, kaip nurodyta EBI rizikos rodiklių rinkinyje (žr. 33 dalį), pavyzdžiui:

- smarkus centrinio banko palūkanų normų padidėjimas ir smarkus kai kurių valstybių narių valstybės obligacijų kredito maržų padidėjimas, dėl kurio toliau gilėtų valstybių skolos krizė;
- likęs didelis susikaupusių neveiksnių paskolų kiekis dėl galimai didėjančių kliūčių neveiksnių paskolų mažinimui ir rizika dėl pakilusio įsiskolinimo lygio.

38 Be to, naudojamą nuosmukį paskatino įvykiai už ES ribų. Nei 2018 m. nepalankiam scenarijui, nei bet kokiam ankstesniam nepalankiam scenarijui nebuvo naudojamas įvykis arba rizika ES viduje kaip nepalankaus scenarijaus skatinamasis veiksnys. Taip pat nebuvo apsvaistyta galimybė kaip skatinamąjį veiksny panaudoti įvykį arba riziką, kylančius iš bankininkystės sektoriaus²⁹, nežiūrint į tai, kad apklausos „iš apačios į viršų“ (žr. II priedą) rezultatuose dvi iš keturių svarbiausių rizikų buvo nurodytos kaip kylančios bankininkystės sektoriuje. Į scenarijų taip pat nebuvo

²⁸ Rodrigo Alfaro ir Matthias Drehmann, TAB ketvirčio apžvalga, 2009 m. gruodžio mėn., p. 34, taip pat C. Borio, M. Drehmann, K. Tsatsaronis, TAB darbiniai dokumentai Nr. 369, p. 8.

²⁹ Kaip antai, riziką, susijusią su turto, esančio bankų portfeliuose, kokybe arba susirūpinimą keliančius klausimus dėl bankų pelningumo.

įtrauktas stiprinimo efektas (pavyzdžiui, skubus portfelių pardavimas, vieno banko žlugimas ir poveikis kitų bankų kredito maržoms) ir skirtingo laipsnio įsisenėjusios problemos įvairiose šalyse, nežiūrint į tai, kad tai iš dalies buvo pasiekta scenarijaus kintamaisiais (pavyzdžiui, per palūkanų normų kilimą).

2018 m. nepalankus scenarijus neužtikrino minimalaus sunkumo visoms šalims ir buvo mažiau sunkus nei finansų krizė.

39 Rengdama 2018 m. scenarijų atitinkama ESRV darbo grupė atsižvelgė į kritines pastabas iš ankstesnės testavimo procedūros, pavyzdžiui, kad scenarijus: i) nebuvo pakankamai orientuotas į ateitį arba ii) būdamas nevienodo sunkumo buvo mažiau tinkamas kai kurioms šalims.

40 Nei EBI, nei ESRV *ex ante* nepatiksino, ką jos laiko „sunkiu“. Nors darbo grupė atliko palyginimus valstybių narių lygmeniu, atliekant sunkumo palyginimus tiek ESRV viduje, tiek leidiniuose, daugiausia dėmesio buvo skiriama sunkumo lygiui bendru ES ir euro zonos lygmeniu. Dėl to buvo mažiau dėmesio skiriama parametrų raidai valstybių narių lygmeniu, o būtent juo galėtų išryškėti daugelis pažeidžiamumo problemų.

41 Todėl patikrinome scenarijaus rengimo procesą (įskaitant modeliavimo aspektus) ir pasiūlėme daugelio parametrų raidą.

42 Nustatėme, kad nacionaliniai bankai ir priežiūros institucijos aktyviai dalyvavo rengiant nepalankų scenarijų dalyvaudami darbo grupėje ir ESRV bendrojoje valdyboje. Pavyzdžiui, didelę modeliavimo rezultatų dalį lėmė bazinio modelio elastingumas (BME), kurį nacionaliniai centriniai bankai pateikia vykstant reguliariam ECB prognozavimo procesui.

43 Toks ryškus nacionalinių priežiūros institucijų vaidmuo ir ribotos EBI galimybės kontroliuoti procesą nepadėjo siekti nešališko objektyvaus nepalankaus scenarijaus, pagal kurį ES mastu būtų nuosekliai tinkamai atsižvelgiama į bankų ir šalių pažeidžiamumo problemas. Pravedus diskusijas ESRV struktūrose, buvo priimta nemažai *ad hoc* sprendimų dėl nepalankaus scenarijaus (žr. [1 langelį](#)).

1 langelis.

ESRV struktūrų priimti sprendimai

- Kai kurių valstybių narių institucijos prašė nustatyti papildomą sunkumą jų pačių ekonomikai (pavyzdžiui, didesnį valiutos nuvertėjimą), o kitos įrodinėjo, kad joms reikia mažesnio sunkumo (pavyzdžiui, BVP mažėjimo).
- Vėlesniame proceso etape EBI paprašė minimalaus sunkumo kaip BVP mažėjimo lygio, t. y. kad visos valstybės narės patirtų neigiamą bendrą augimą trejų metų laikotarpiu. Dėl to ESRV darbo grupėje kilo tam tikrų nesutarimų su kai kuriais nariais, kurie prieštaravo dėl papildomo sunkumo (kaip nuokrypio nuo bazinio lygio scenarijaus). Jie manė, kad jų atitinkamoms šalims taikomas esamas lygis yra pakankamas ir kad jis atitinka sutartą metodiką. Galiausiai, sutarta, kad kiekvienai valstybei narei nustatytas minimumas turėtų būti neigiamas suminis augimas, sudarantis šiek tiek mažiau nei 0 %. Tai reiškia, kad labai vėlyvame scenarijaus rengimo proceso etape scenarijaus sunkumas padidės 11 valstybių narių.

44 Be nacionalinių centrinių bankų, rengiant scenarijų taip pat aktyviai dalyvavo ir ECB, visų pirma, greičiau jo už pinigų politiką atsakingi nei priežiūros funkciją atliekantys direktoratai. Todėl, viena vertus, ESRV galimų būsimos pinigų politikos sprendimų pasekmių nelaikė nepalankaus scenarijaus skatinamuoju veiksmu³⁰. Kita vertus, ji laikėsi nuomonės, kad vykdant pinigų politiką: i) būtų ribojamas ilgalaikių palūkanų normų didėjimas ES pagal nepalankų scenarijų ir ii) būtų trukdoma gerokai padidinti kredito maržas, taikomas valstybės skolai³¹ (t. y. įvairių nacionalinių vyriausybių išleistų obligacijų pelningumo skirtumą). Toks maržų padidėjimas įvyko Europos skolų krizės metu. Taigi, nepalankiame scenarijuje palūkanų normų didinimas iš esmės pristabdytas.

45 Apskritai, šalims buvo taikomi labai skirtingų lygių sukrėtimai, todėl bankai, priklausomai nuo jų geografinės padėties, buvo veikiami labai skirtingų lygių sukrėtimų.

³⁰ Reikėtų pabrėžti, kad Larosière ataskaitoje, *inter alia*, buvo padaryta išvada, kad pagrindinis esminis veiksnys, dėl kurio susidarė sąlygos kilti krizei, buvo didelis likvidumas ir su juo susijusios mažų palūkanų normų sąlygos, kurios vyravo visame pasaulyje.

³¹ Viena iš modeliavimo prielaidų buvo sukalibruoti palūkanų normų sukrėtimus remiantis laikotarpiu po 2012 m., kitaip nei ekonominius sukrėtimus, kurie buvo kalibruojami daug ilgesniu laikotarpiu. To loginis pagrindas buvo pinigų institucijų politikos parengtumai imtis intervencinių priemonių siekiant testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metu išlaikyti žemas palūkanų normas.

Pavyzdžiui, Švedijos didžiausias BVP sukrėtimas absoliučiais dydžiais buvo daugiau kaip du kartus didesnis už atitinkamą didžiausią Italijos sukrėtimą (žr. grafinį atvaizdavimą visoms šalims [4 diagramoje](#) toliau šioje ataskaitoje).

46 Kad įvertintume 2018 m. testavimo sunkumą, išnagrinėjome scenarijų įvairiais aspektais, palygindami scenarijaus aspektus su ankstesniu EBI testavimu nepalankiausiomis sąlygomis, ankstesnių laikotarpių įvykiais (2008 m. finansų krize) ir scenarijumi (-ais), kurį (-uos) naudojo kitos testavimo nepalankiausiomis sąlygomis institucijos, kaip aprašyta tolesnėse pastraipose.

47 Kaip minėta [35](#) dalyje, nepalankus scenarijus buvo nustatytas bazinio lygio scenarijaus prognozuojamu laikotarpiu atžvilgiu, o EBI nurodė savo komunikate, kad 2018 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis sudarė pačias sunkiausias sąlygas, palyginti su ankstesniais EBI testavimais nepalankiausiomis sąlygomis, atsižvelgiant į BVP kintamojo nuokrypį (8,3 % nuokrypis). Tačiau esama absoliutaus nuosmukio nuo pradinio taško (2017 m. BVP) iki galutinio taško pagal nepalankų scenarijų, kuris yra tinkamiausias (žr. [Žodynėlį](#)). Kitaip tariant, net didelis nuokrypis gali reikšti labai žemo lygio nepalankiausias sąlygas, jeigu bazinio lygio scenarijus yra stiprus, ir gali būti peržiūrėtas, kaip ir buvo padaryta.

48 Tiesą sakant, 2018 m. nepalankus scenarijus iš esmės buvo užbaigtas 2017 m. lapkričio mėn. Tačiau naujas bazinio lygio scenarijus buvo baigtas 2017 m. gruodžio mėn., o prie jo turėjo būti pridėdamas nepalankus scenarijus. Kadangi nepalankus scenarijus tapo teigiamėsnis, absoliutūs nepalankiausių sąlygų lygiai, palyginti su pradiniu tašku, daugeliui šalių buvo žemesni. Todėl EBI siekė užtikrinti, kad būtų taikomi minimalūs nepalankiausių sąlygų lygiai (žr. [1 langelį](#)). Tai buvo padaryta labai vėlai ir reiškė, kad daugybė pakeitimų turėjo būti padaryti pačioje proceso pabaigoje.

49 2018 m. nepalankus scenarijus, palyginti su 2014 ir 2016 m. EBI testavimu nepalankiausiomis sąlygomis, buvo daug sunkesnis, pavyzdžiui, euro zonos BVP ir nedarbo atžvilgiu nuokrypio nuo bazinio lygio scenarijaus prasme. Tačiau atsižvelgiant į palankias bazinio lygio scenarijaus prognozes, padėtis absoliučia išraiška buvo skirtinga:

- euro zonos atžvilgiu 2018 m. testavimas pasirodė esąs griežtesnis, nors tik šiek tiek. Tačiau taip nebuvo daugumos valstybių narių atveju (žr. [1 lentelę](#)). Palyginti su ankstesniu testavimu, absoliutus nuosmukis buvo didžiausias 2018 m. keliose didelėse ekonomikose, kurių daugumai per paskutinį nuosmukį tikrai gana neblogai sekėsi. Kitoms valstybėms narėms, kurios gerokai nukentėjo per paskutinį nuosmukį, scenarijuje numatytas absoliutus nuosmukis

buvo palyginti nedidelis. Šis konkretus neigiamo poveikio BVP pasiskirstymas valstybėse narėse nebuvo tinkamai paaiškintas;

- nedarbo atžvilgiu 2018 m. testavimas buvo šiek tiek nuosaikesnis, nes 2018 m. testavimo nedarbo bazinio lygio scenarijus buvo daug palankesnis.

1 lentelė. Scenarijus, pagal kurį kiekvienos valstybės narės absoliutus BVP sumažėjimas buvo didžiausias

2014	2016	2018
Čekijos Respublika	Bulgarija	Belgija
Airija	Estija	Danija
Ispanija	Graikija	Vokietija
Kroatija	Latvija	Prancūzija
Italija	Nyderlandai	Lenkija
Kipras	Austrija	Švedija
Lietuva	Portugalija	Jungtinė Karalystė
Liuksemburgas	Slovakija	
Vengrija	Suomija	
Malta		
Rumunija		
Slovėnija		

Šaltinis: ESRV ir pačių atlikti skaičiavimai.

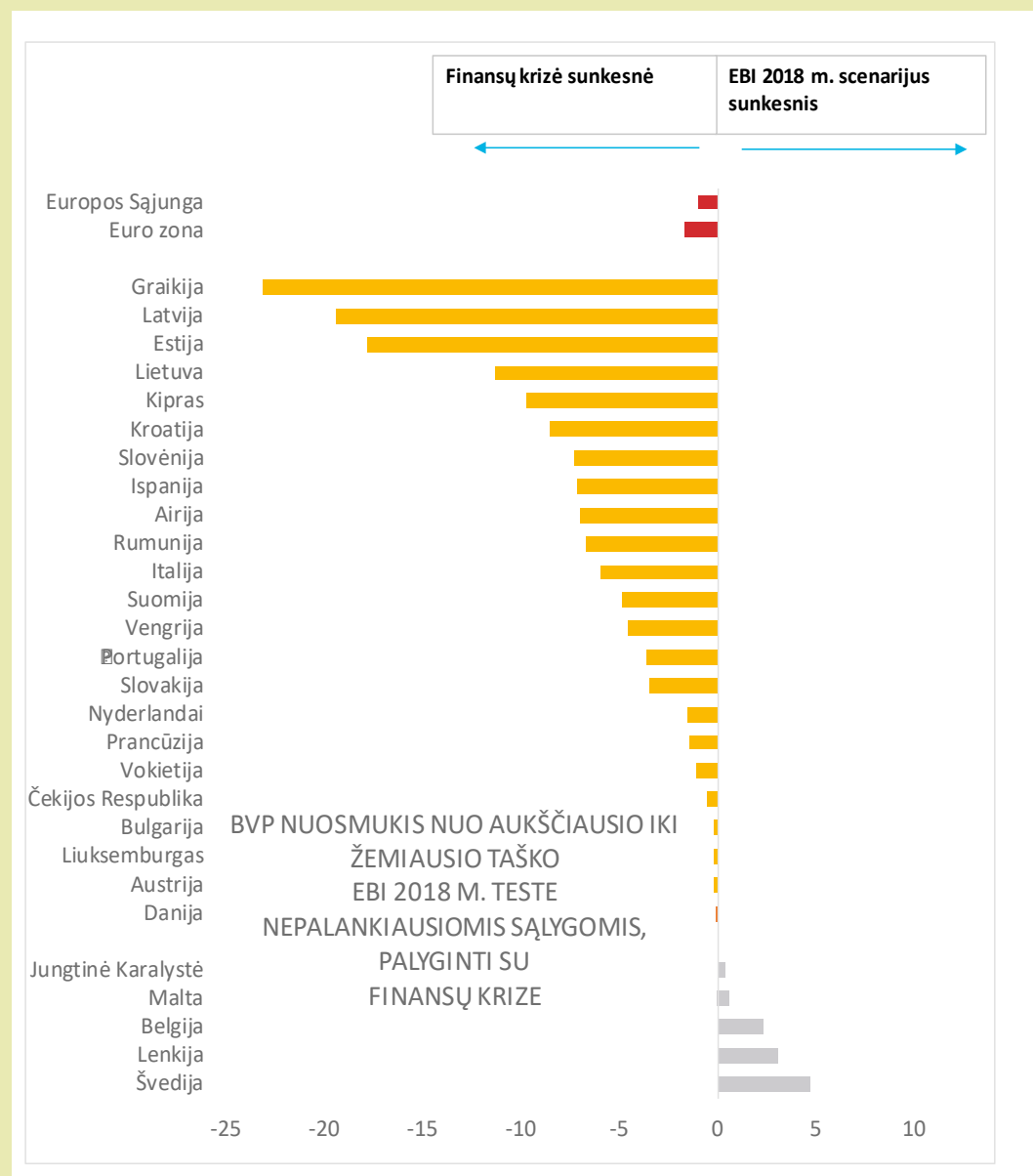
50 Išnagrinėjus atskiras ekonomikas ir kintamuosius matyti, kad taikomos nepalankiausios sąlygos nebuvo nuosekliai sunkios. BVP sumažėjimas absoliučiais skaičiais nebuvo toks didelis, kaip finansų krizės ir jos pasekmių daugumai valstybių narių atveju, o nedarbo padidėjimas buvo gerokai mažesnis, kai kuriais atvejais labai dideliu skirtumu (žr. [2 langelį](#)).

2 langelis.

Scenarijaus sunkumas valstybės narės lygmeniu, palyginti su finansų krize ir jos pasekmėmis

Kaip parodyta **1 diagramoje**, 2018 m. nepalankaus scenarijaus BVP nuosmukis nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško yra mažesnis nei nuosmukis finansų krizės ir jos pasekmių atveju 23-ose iš 28 valstybių narių.

1 diagrama. BVP nuosmukis nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško: nepalankaus scenarijaus ir finansų krizės palyginimas

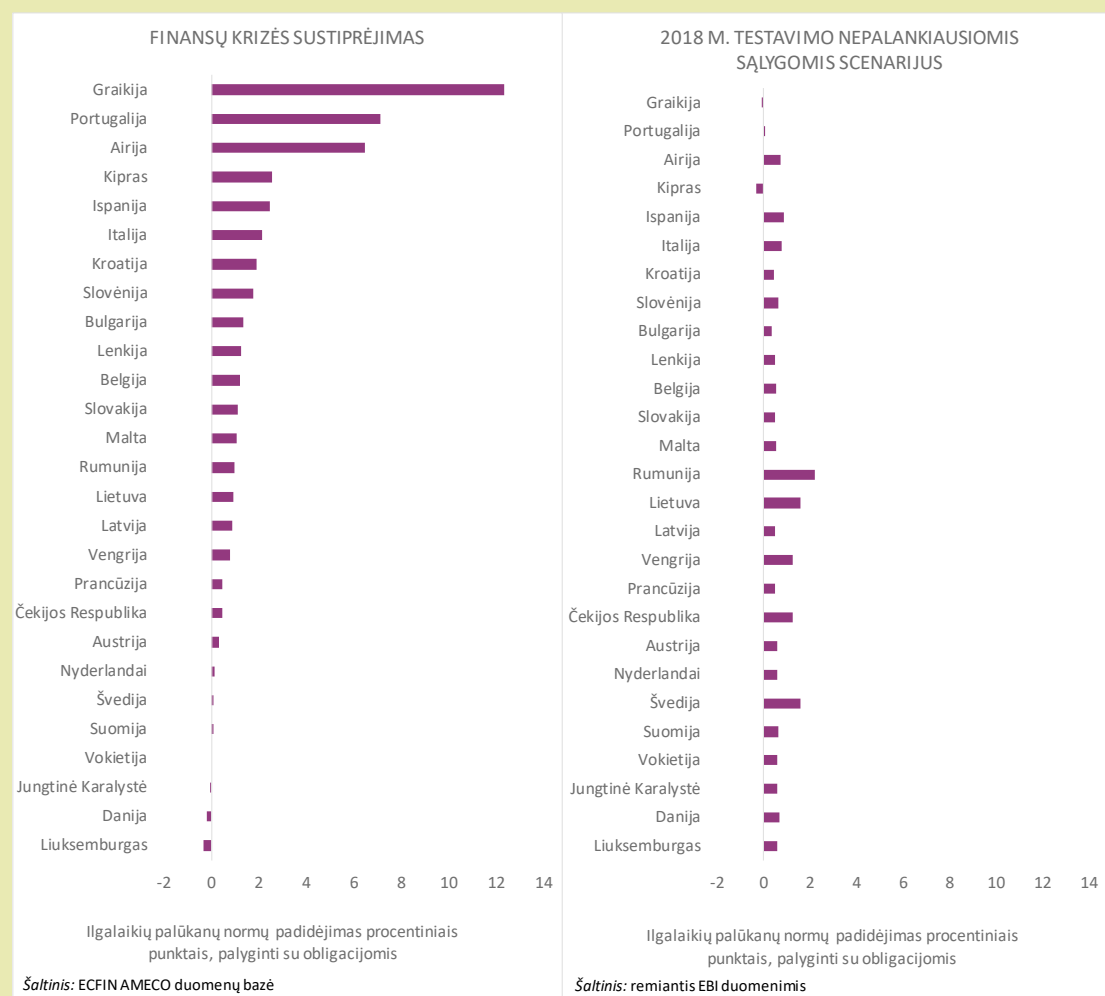

Šaltinis: AMECO duomenų bazė, pačių atlikti skaičiavimai.

Valstybių narių lygmeniu 2018 m. nepalankaus scenarijaus nedarbo lygio padidėjimas nuo žemiausio kritimo taško iki aukščiausio pakilimo taško buvo mažesnis nei padidėjimas finansų krizės ir jos pasekmių atveju 20-yje valstybių narių. Dešimtyje iš šių šalių (GR, ES, CY, LI, LV, IE, HR, PT, BG, IT), padidėjimas buvo gerokai mažesnis, palyginti su finansų krizės atveju (t. y. nedarbo lygis padidėjo penkiaais procentiniais punktais arba daugiau finansų krizės ir jo pasekmių atveju, tuo tarpu penkiose iš tų dešimties šalių nedarbas padidėjo dešimtimi procentinių punktų arba daugiau, o Graikijoje ir Ispanijoje buvo maždaug 20 procentinių punktų skirtumas). Taip pat Graikijoje, Ispanijoje ir Kipre nedarbas mažėjo net pagal nepalankų scenarijų.

Kaip parodyta **2 diagramoje** valstybių obligacijų kredito maržų (t. y. palūkanų normų *vis-à-vis* Vokietijos Vyriausybės obligacijomis) atveju, maržų padidėjimas keliose valstybėse narėse (kaip antai GR, IE, CY, ES, IT, PL ir BE) buvo daug mažiau reikšmingas nei per finansų krizę.

2 diagrama. Trejų metų vidutinis metinis palūkanų normų pokytis *vis-à-vis* Vokietijos Vyriausybės obligacijomis)

Šaltinis: AMECO duomenų bazė, pačių atlikti skaičiavimai.

51 EBI testavimui tinkamiausi išorės lyginamieji standartai yra Anglijos banko testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, JAV federalinio rezervo atliekamas testavimas nepalankiausiomis sąlygomis ir TVF atliekamas testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, skirtas euro zonai. 2018 m. EBI nepalankus scenarijus buvo tokio pat sunkumo arba sunkesnis nei kiti BVP atžvilgiu, tačiau buvo silpnesnis nei kiti nedarbo, ilgalaikių palūkanų normų, kredito maržų ir nekilnojamo turto kainų atžvilgiu (žr. pavyzdžius **3 langelyje**).

3 langelis.

Palyginimas su kitomis testavimo nepalankiausiomis sąlygomis institucijomis

Nepaisant to, kad atitinkamų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis institucijų pasirinktas scenarijaus aiškinamasis tekstas daro poveikį sunkumui, labai svarbūs yra šie palyginimai:

- Kalbant apie absoliutų BVP sumažėjimą, BVP kritimo testavimas atitiko labai nepalankų JAV testavimą ir buvo daug griežtesnis nei Anglijos banko testavimas nepalankiausiomis sąlygomis (išsamesnė informacija pateikiama **III priede**).
- Tiek nedarbo (euro zonos) nuokrypio nuo bazinio lygio scenarijaus, tiek absoliutaus padidėjimo atžvilgiu Anglijos testavimas buvo daug sunkesnis.
- Ilgalaikių palūkanų normų nuokrypis nuo bazinio lygio scenarijaus buvo gerokai didesnis atliekant Anglijos banko testavimą. Atliekant EBI testavimą, euro zonos palūkanų normų padidėjimas neviršijo 100 bazinių punktų. Kita vertus, atliekant JAV federalinio rezervo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, palūkanų normos per nagrinėjamą laikotarpį mažėjo. Kalbant apie obligacijų kredito maržas, finansinio sąlygų griežtinimo poveikis buvo didesnis vykdant TVF scenarijų, nei atliekant 2018 m. EBI testavimą nepalankiausiomis sąlygomis.

52 Iš atitinkamų tarptautinių lyginamųjų standartų matyti, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis gali apimti vieną arba kelis nepalankius scenarijus³². EBI Priežiūros tarybos posėdžių protokoluose nėra nuorodos į jokią diskusiją arba sprendimą svarstant, ar turėtų būti naudojamas vienas, ar keli scenarijai. Bet koks EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis nuo 2011 m. buvo atliekamas naudojant tik

³² Bazelio bankų priežiūros komitetas, Tarptautinių atsiskaitymų bankas, *Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis principai*, paskutinį kartą atnaujinti 2018 m. spalio mėn., p. 6.

vieną scenarijų. Ši praktika skiriasi nuo JAV federalinio rezervo ir Anglijos banko praktikos, pagal kurią rengiami du scenarijai. Be to, TVF rengdamas savo paskutinį testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, skirtą euro zonai, savo makrofinansinį scenarijų papildė keletu jautrumo analizių³³.

Bankų skaičiavimai iš esmės EBI tebėra „juodoji dėžė“

53 EBI parengė metodiką, kurioje nustatyta, kaip bankai turėtų apskaičiuoti bazinio lygio ir nepalankaus scenarijų nepalankiausių sąlygų poveikį.

54 Pagal šią metodiką naudojamos viršutinės ir apatinės ribos, siekiant užtikrinti tam tikro lygio priežiūros konservatyvumą būtent tam, kad tam tikrais atvejais bankai negalėtų pasinaudoti taikomomis nepalankiausiomis sąlygomis. Pavyzdžiui, bankų prognozuojamoms pajamoms iš neveiksnių paskolų palūkanų taikoma viršutinė riba, siekiant, kad jos nebūtų pernelyg optimistinės.

55 Kadangi rezultatus apskaičiuoja bankai, jiems taikoma kokybės užtikrinimo procedūra.

56 Tikrinome, ar:

- a) metodika buvo tinkama;
- b) EBI gavo pakankamą patikinimą dėl bankų skaičiavimų patikimumo.

Pasirinktos galimybės turėjo poveikio rezultatų patikimumui

57 EBI Priežiūros taryba priėmė metodiką. Ji taip pat gali tvirtinti metodikos išimtis. Nors tokios išimtys taikomos atskiriems bankams, nėra mechanizmo, kuriuo būtų galima užtikrinti, kad galimą interesų konfliktą patiriantys balsavimo teisę turintys nariai nedalyvautų balsavime. Viena tokia išimtis padaryta atliekant 2016 m. testavimą, kai taryba patvirtino nuokrypį nuo metodikos (vieno didelio banko naudai, nepaisant

³³ TVF šalies ataskaita Nr. 18/228 „Daugybė jautrumo analizių buvo atlikta siekiant toliau tirti euro zonos bankų sistemos atsparumą platesniam perėjimui prie rizikos veiksmų. Atliekant neskaidraus sudėtingo turto atvirkštinį testavimą buvo įvertintas sukrėtimas taikant „minkštąjį“ neteisingos kainos nustatymą, kurio reikia kapitalo rezervams išnaudoti [...]“.

EBI darbuotojams susirūpinimą keliančių klausimų). Pagal 2018 m. testavimą nepalankiausiomis sąlygomis tokių išimčių nebuvo.

58 Apskritai, nustatėme, kad EBI metodika yra labai išsami. Tačiau kai kurių aspektų atžvilgiu metodikai trūko informacijos apie apribojimus ir rekomendacijas, kaip antai kredito rizikos srityje (neužtikrintų kreditų dalių, įsigijimų finansinio gelbėjimo atveju ir ne hipotekos užstatų traktavimo).

59 Taikant metodiką bankai turi bazinio lygio ir nepalankų scenarijus (t. y. makroekonominis parametras) paversti rizikos parametrais. Tai dažnai daroma naudojant modelius³⁴. Atlikus šiuos modelių pagrįstus skaičiavimus keičiasi balansas, pelno ir nuostolio ataskaita ir pagal riziką įvertintas turtas (ir atitinkamai kapitalo reikalavimai³⁵). **4 langelyje** labai supaprastintai pateikiamas kredito rizikos pavyzdys.

4 langelis.

Makroekonominių parametų pavertimas poveikiu

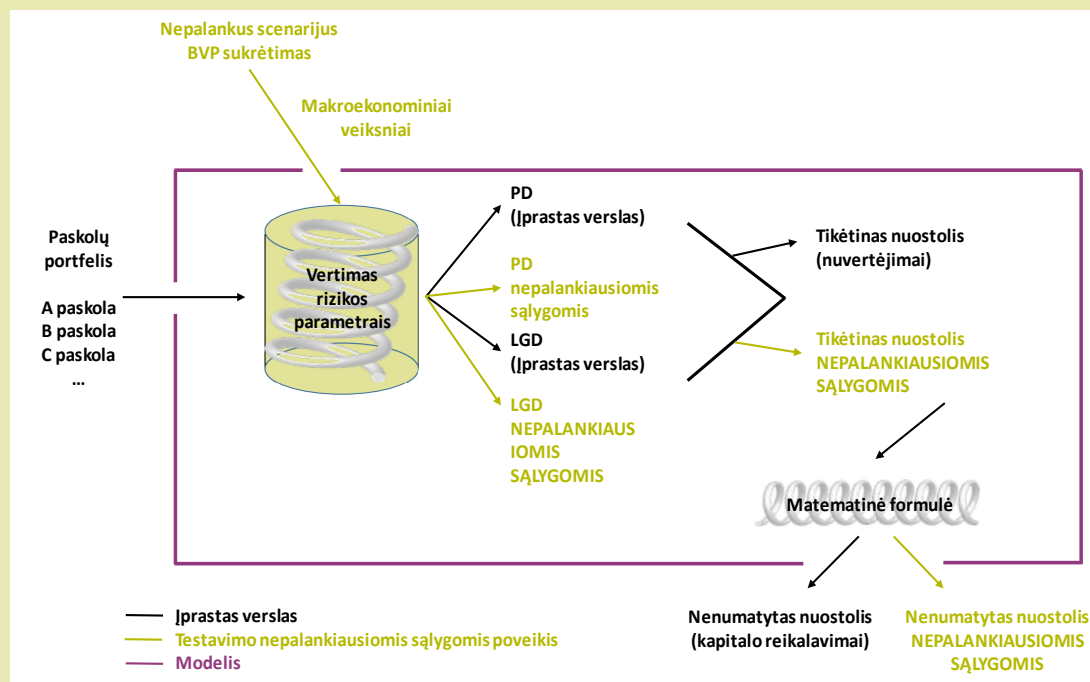
Kredito rizikos atveju makroekonominis parametras reikia be kitų dalykų paversti įsipareigojimų neįvykdymo tikimybe (angl. PD) ir nuostoliu dėl įsipareigojimų neįvykdymo (angl. LGD). Pavyzdžiui, vartojamųjų kreditų ir paskolų portfelio įsipareigojimų neįvykdymo tikimybė turėtų būti apskaičiuojama, *inter alia*, remiantis koeficientų jautrumu BVP, privačiam vartojimui, nedarbui ir palūkanų normoms.

PD ir LGD yra bankų modelių įvesties parametrai, kuriais remiantis bus apskaičiuoti tikėtini ir neįtikėtini nuostoliai bei kapitalo reikalavimai. **3 diagramoje** pateikiamas supaprastintas pavyzdys.

³⁴ Bankai turi įvairių galimybių nustatyti savo kapitalo reikalavimus. Jie gali naudotis vadinamuoju standartizuotu metodu arba vidaus reitingais pagrįstu (angl. IRB) metodu (fondo arba aukštesniu lygiu). Tikėtina, kad pastaruoju atveju bus naudojami modeliai. Pagal teisės aktus šiuos modelius turi patvirtinti bankų priežiūros institucija.

³⁵ Kapitalo reikalavimai išreiškiami pagal riziką įvertinto turto procentine dalimi.

3 diagrama. Parametrų pavertimas į poveikį (kredito rizikai)

Pastaba. Vidaus modeliai, kuriuos bankai naudoja apskaitos ir reguliavimo tikslais, taip pat gali būti naudojami testavimo nepalankiausiomis sąlygomis tikslais. Tačiau bankai taip pat gali turėti konkrečius modelius, skirtus testavimui nepalankiausiomis sąlygomis atlikti.

Šaltinis: EAR.

60 Bankams, kurie naudoja savo modelius, šių modelių tikslumas yra labai svarbus dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatų patikimumo. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad tokius modelius parengia patys bankai, tokie modeliai gali būti šališki³⁶ ir dėl to būtinas griežtas kokybės užtikrinimas.

61 Jei bankai neturi kredito rizikos parametrų (t. y. PD ir LGD, žr. 3 diagramą) įvertinti tinkamų modelių, jie greičiausiai remsis ECB parengtais kredito rizikos lyginamaisiais standartais. Šiuos lyginamuosius standartus sumodeliavo ECB Makroprudencinės politikos ir finansinio stabilumo direktoratas (MF GD), ECB pinigų politikos funkcijos direktoratas.

³⁶ Dėl klaidų rengiant, diegiant ir (arba) naudojant šiuos modelius rizikos gali būti pervertintos arba nepakankamai įvertintos, ir netgi labai reikšmingai. Tai paprastai vadinama „modelio rizika“. Bankai taip pat gali sukalibruoti modelius, siekdami minimizuoti nepalankiausių sąlygų poveikį savo rezultatams.

62 Be atsiradusio netikrumo dėl modelio, taip pat nustatėme trūkumų kai kuriose taikomose prielaidose.

63 Lyginamuosius standartus turėtų sudaryti koeficientas arba keli koeficientai, skirti kiekvienam rizikos parametrai (PD, LGD ir kt.), kuriais vertinamas kiekvienos rizikos gebėjimas reaguoti į atskirus makroekonominčius kintamuosius. Lyginamųjų standartų išvedimo metodika ir patys lyginamieji standartai (įskaitant koeficientus) buvo aptarti su nacionalinėmis KI. Lyginamuosius standartus patvirtino EBI Priežiūros taryba³⁷. Tačiau ECB neatskleidžia šių konkrečių koeficientų bankams ir jų neskelbia. Vietoj to jis kiekvienos šalies kiekvienos rūšies portfelio rezultatą parengia remdamasis makroekonominiais kintamaisiais, numatytais bazinio lygio ir nepalankiame scenarijuose, ir tik šį rezultatą perduoda bankams. Kartu dėl to sumažėjo skaidrumas³⁸ ir bankai buvo paskatinti mūsų apklausoje aiškinti, kad kredito rizikos lyginamųjų standartų rengimas buvo „juodosios dėžės“ pobūdžio procesas.

64 Metodo „iš apačios į viršų“ taikymas buvo apribotas nustatant keletą viršutinių ir apatinių ribų (žr. 54 dalį). EBI atliko keletą *ad hoc* vertinimų (be kita ko, ir banko duomenų), kad įvertintų šių viršutinių ir apatinių ribų poveikį bankų rezultatams. Tačiau, atsižvelgiant į jos ribotus išteklius, EBI negalėjo parengti išsamios šių viršutinių ir apatinių ribų poveikio rezultatams apžvalgos.

65 Kad bankai galėtų parengti savo ateities projekcijas, reikia daryti prielaidas. Kai kurios iš šių prielaidų yra privalomos pagal metodiką; kitas gali daryti patys bankai. Viena iš pagrindinių metodologinių pasirinkimo galimybių buvo dirbti su statinio, o ne dinaminio balanso prielaida, ypač su visu prognozės laikotarpiu nekeičiamu verslo modeliu, o tai reiškia, kad turtas ir įsipareigojimai, kuriems sueina terminas, banko ateities projekcijose yra pakeičiami panašias charakteristikas turinčiais elementais.

³⁷ Lyginamųjų standartų išvedimo metodika taip pat buvo pristatyta bankininkystės sektoriui (tik euro zonos bankams) prieš testavimą nepalankiausiomis sąlygomis vykusiame sektoriaus seminare apie testavimą nepalankiausiomis sąlygomis.

³⁸ Nors EBI mano, kad esant didesniai kredito rizikos lyginamųjų standartų rengimo metodikos skaidrumui bankams gali būti lengviau išsisukti nuo rezultatų, išsisukinėjimas yra įmanomas visuose proceso etapuose.

66 Statinio balanso prielaida turi trūkumų:

- labai tikėtina, kad bankai, kurie patiria didelį poveikį nepalankiausiomis sąlygomis, praras verslo galimybes ir galimybę gauti finansavimą (visų pirma, didmeninės prekybos arba tarpbankinį finansavimą). Tačiau tai negali būti atspindėta bankų skaičiavimuose;
- tam tikru mastu bankai sugebėtų atremti neigiamą nepalankaus scenarijaus poveikį pasinaudodami gaivinimo galimybėmis³⁹, pavyzdžiui, turto pardavimu. Tačiau darant statinio balanso prielaidą bankai negali pagal nepalankų scenarijų prognozuoti tokių veiksmų. Nors ir pripažįstame, kad EBI / KI turėtų įvertinti tokių veiksmų patikimumą ir įgyvendinamumą, pažymime, kad 2018 m. Anglijos banko testavimas nepalankiausiomis sąlygomis apėmė strateginių vadovybės veiksmų, kurių bankas galėtų realiai imtis pagal testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijų, naudojimą. Tai, kad neatsižvelgiama į šį aspektą, trukdo įvertinti faktinį banko, kuris nukentėtų nepalankiausiomis sąlygomis, atsparumą.

EBI turi ribotą supratimą apie bankų skaičiavimų patikimumą

67 EBI neturi teisinio pagrindo⁴⁰ būti tiesiogiai įtraukta į bankų modelių ir rezultatų kokybės tikrinimą. Konkrečiai, EBI turi įgaliojimus: i) prašyti informacijos tiesiai iš bankų; ii) reikalauti KI atlikti specialias peržiūras; iii) prašyti KI atlikti patikrinimus vietoje; iv) prašyti KI reikalauti, kad atitinkamą bankų informaciją patikrintų nepriklausomi auditoriai.

68 Tačiau dėl dabartinės bendrojo valdymo struktūros ir ribotų išteklių EBI visiškai pasiklovi⁴¹ KI kokybės užtikrinimo vykdymo srityje. Tik atliekant 2011 m. testavimą EBI darbuotojai, kuriems padėjo nacionaliniai ir ECB ir (arba) ESRV ekspertai, tiesiogiai atliko kokybės užtikrinimo procedūrą.

³⁹ Tai gali apimti priemonių, nustatytų banko gaivinimo plane, taikymą. Gaivinimo planuose yra išdėstytos priemonės, kurių bankai imtųsi, jeigu jų finansinė būklė labai pablogėtų, ir jie turi būti kasmet atnaujinami.

⁴⁰ EBI reglamento 32 straipsnio 3a dalis ir 3b dalis.

⁴¹ Pavyzdžiui, žr. EBI kokybės užtikrinimo vadovus.

69 EBI parengė standartinius šablonus, kuriuos bankai turėjo užpildyti visais reikalingais duomenimis (didesnių bankų atveju – iki 900 000 duomenų vienetų). EBI taip pat pateikė gaires dėl šablonų.

70 Bankai savo užpildytus šablonus turėjo pateikti KI, kurios turėjo atlikti patikras, siekiant užtikrinti duomenų kokybę. Po to KI turėjo šiuos šablonus pateikti ABI.

71 Priėmusi bylas EBI atliko pateiktų šablonų automatines duomenų kokybės patikras. Visos nustatytos duomenų kokybės problemos buvo perduotos KI, kad jas pašalintų.

72 Todėl tikrinome, ar:

- a) EBI turėjo pakankamą patikinimą dėl kokybės patikrinimų, kuriuos atliko KI;
- b) pačios EBI atliekamos patikros buvo tokios, kad būtų užtikrinta bankų pateiktų rezultatų kokybė.

EBI turėjo ribotą informaciją apie KI lygmeniu atliktas kokybės patikras

73 Kalbant apie kokybės patikrinimus, kuriuos turi atlikti KI, metodinėse pastabose pateikiama nuoroda į tam tikrus veiksmus, kurių turėtų imtis KI (t. y. reikalaujama, kad KI „peržiūrėtų“, „reikalautų“, „ginčytų“ ir pan.). Metodinės pastabos buvo privalomas dokumentas. Kita vertus, EBI parengė konkretų kokybės užtikrinimo vadovą. Jį pateikė KI skirtas rekomendacijas dėl jų atliekamos bankų skaičiavimų peržiūros ir dėl bankų pateiktų rezultatų ginčijimo. Priežiūros taryba šį vadovą patvirtino kaip neprivalomą dokumentą, taigi KI buvo palikta didelė veiksmų laisvė.

74 Buvo tikimasi, kad KI prašys bankų pateikti joms aiškinamąjį raštą arba kitus dokumentus formatu, kurį turi nustatyti KI, įskaitant kokybinę informaciją, išvardytą metodinių pastabų III priede. Buvo tikimasi, kad KI šiuos paaiškinimus naudos atlikdama kokybės užtikrinimo procedūrą ir jie joms padės atlikti prasmingą pateiktų duomenų analizę. Skirtingose KI šių aiškinamųjų raštų kokybė ir išsamumo lygis skyrėsi⁴².

⁴² Pavyzdžiui, mūsų apklausa parodė, kad duomenų, pateiktų KI dėl 3 priedo atliekant 2016 m. testavimą, išsamumas labai skyrėsi (dokumentai buvo nuo 11 iki 180 puslapių).

75 EBI nemanė galinti sistemingai ginčyti KI darbą arba jį stebėti. Nustatėme, kad EBI neturėjo išsamios informacijos apie kokybės patikrinimų, kuriuos atliko KI, išsamumą ir apimtį, visų pirma:

- ar KI įvertina bankų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis modelių veikimą, palyginti su minimaliais standartais rizikos parametrų ekonometrinio patikimumo ir gebėjimo reaguoti atžvilgiu. Iš esmės, remiantis mūsų KI apklausos ir pokalbių, kurie vyko vietoje, duomenimis priežiūros institucijos neatliko išsamių šių modelių patikrinimų vietoje. Priežiūros institucijos modelius ginčijo tik tuomet, jei nustatė, kad duomenys nėra įtikinami;
- kiek įtakos rezultatams turėjo apribojimų (viršutinių ir apatinių ribų) taikymas, t. y. kiek rezultatai būtų skyręsi teigiamai ir neigiamai, jei nebūtų apribojimų. Nei EBI, nei KI tokios informacijos sistemingai nerinko;
- kiek įtakos rezultatams turėjo kiti duomenys, pavyzdžiui, ECB kredito rizikos lyginamieji standartai. Be to, ji neturėjo informacijos apie tai, ar šie lyginamieji standartai buvo naudojami dėl to, kad bankų vidaus modeliai buvo silpni / ydingi, ar dėl to, kad lyginamųjų standartų skaičiai buvo palankesni už pačių bankų atliktus skaičiavimus. Palikta pačioms KI spręsti, ar, vertinant bankų skaičius kaip pernelyg optimistinius arba joms manant, kad pačių bankų modeliai yra netinkami, naudoti ECB kredito rizikos lyginamuosius standartus, ar ne.

76 Kokybės vertinimo vadove buvo pasiūlyta KI atlikti įsivertinimą, kaip jos taiko šį vadovą. Tačiau faktiškai nė viena KI nepateikė tokio vertinimo EBI.

Pačios EBI atliekami patikrinimai yra nepakankami

77 EBI 2018 m. testavimui atlikti turėjo ribotus darbuotojų išteklius – apie septynis etato ekvivalentus. EBI atliko automatinius KI pateiktų duomenų tikrinimus. Šie tikrinimai apėmė: i) skaičių tikrinimus (kad nebūtų klaidingų simbolių, kad tarpinės sumos neviršytų bendrų sumų ir pan.); ii) tikrinimą, kad metodikos apribojimai būtų taikomi teisingai; iii) statistinius patikimumo patikrinimus. Ji šių patikrinimų rezultatus perdavė KI, kurios buvo atsakingos už tolesnius veiksmus.

78 Atliekant patikimumo patikrinimus buvo palyginami įvairūs iš bankų gauti duomenys. Duomenys, kurie buvo nukrypę nuo normaliojo skirstinio, buvo laikomi galinčiais būti duomenų kokybės problema (išskirtiniais duomenimis).

79 Šių patikrinimų metu visi bankai buvo nagrinėjami tame pačiame krepšelyje. Mažas imties dydis lėmė tai, kad negalėjo būti sukurtos panašių subjektų grupės (bankai, kurių panaši geografinė padėtis ir susiję nepalankiausių sąlygų lygiai, bankai, kurių panašūs verslo modeliai, arba bankai, kurių panašus finansinės būklės lygis). Todėl EBI išskirtinių duomenų nustatymas buvo labai ribotai naudojamas rezultatams tikrinti, nes yra daug pagrįstų išskirtinių duomenų paaiškinimų. Iš esmės, tik išskirtinių duomenų nagrinėjimas gali net atgrasyti nuo atsižvelgimo į labiau kritinius atvejus, t. y. bankus, kurie turėjo būti atmesti, tačiau nebuvo.

80 Nepaisant jos koordinatoriaus vaidmens, EBI nebuvo sistemingai teikiama informacija – ir ji net neturėjo išteklių sistemingai prašyti šios informacijos – susijusi su KI priežiūros veikla (pavyzdžiui, SREB balai⁴³ pagal banką), o tai būtų buvę svarbu sprendžiant dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatų teisingumo.

81 EBI turėjo ribotą informaciją, koku mastu KI ėmėsi tolesnių veiksmų dėl kokybės problemų, kurias ji iškėlė. Kai EBI išreiškė susirūpinimą dėl rezultatų konservatyvumo, tai, ar jai bus pateiktas atsakymas, priklausė nuo KI geros valios. Iš tikrųjų, skirtingų KI 2018 m. vykdyto testavimo grįžtamosios informacijos kokybė gerokai skyrėsi. Kai EBI gavo paaiškinimus, ji neturėjo nei laiko, nei išteklių juos išsamiai išdiskutuoti; negavusi paaiškinimų, daugeliu atvejų ji nesiėmė tolesnių veiksmų taikydama prielaidą, kad atitinkamos KI turėjo pagrįstų priežasčių neteikti jokių papildomų pastabų.

82 Buvo keletas atvejų, kai netrukus po to, kai EBI paskelbė testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus, bankuose atsirado kapitalo trūkumai. Šie trūkumai atsirado įprastomis ekonominėmis ir finansinėmis sąlygomis (t. y. ne pagal nepalankiausių sąlygų scenarijų). CET 1 santykis⁴⁴ pagal bazinio lygio scenarijų tokių situacijų neatspindėjo. Iš tikrųjų, EBI rėmėsi bankų pateiktais duomenimis apie pradinę padėtį.

83 Taigi, kadangi dėl kokybės užtikrinimo EBI klio vėsi kompetentingomis institucijomis, jos vaidmuo kokybės užtikrinimo procese buvo ribotas. Priežiūros taryba niekada nepriėmė sprendimo pasinaudoti jai EBI reglamentu suteiktais įgaliojimais,

⁴³ Bendras SREP balas yra nuo 1 laipsnio (nėra pastebimos rizikos) iki 4 laipsnio (didelė rizika).

⁴⁴ CET 1 santykis = CET 1 kapitalas / Σ rizikos pozicijų sumos (kredito rizikos, rinkos rizikos, operacinės rizikos ir pan.).

visų pirma įgaliojimais pareikalauti, kad KI atliktų specialią peržiūrą arba įvykdytų patikras vietoje (žr. 67–68 dalis).

EBI ir kompetentingų institucijų leidinių kokybė buvo labai skirtingo lygio

84 ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai ir svarbūs atitinkami duomenys buvo paskelbti 2018 m. lapkričio mėn. Visų pirma, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis poveikis matyti pagal CET 1 kapitalo ir svarto koeficiento kaitą⁴⁵. EBI svetainėje pateikiami dokumentai, kuriuose analizuojami rezultatai ir suteikiama prieiga prie duomenų bazės, kurioje kaupiama vykstant procedūrai iš bankų surinkta informacija.

85 Kaip ir EBI, kai kurios KI ir dalyvaujantieji bankai taip pat paskelbė EBI atlikto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus.

86 Todėl nagrinėjome:

- a) EBI publikacijų svarbą;
- b) KI ir bankų pateiktos informacijos tikslumą.

EBI skelbia kaip niekad daug duomenų, bet trūksta tam tikros svarbios informacijos

87 EBI paskelbtos informacijos kiekis gerokai viršija kitų institucijų paskelbtos informacijos dėl jų pačių vykdyto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis kiekį. Taip užtikrinamas didesnis skaidrumas, visų pirma priežiūros institucijoms, bankų analitikams ir kitiems skaitytojams specialistams.

88 Kad įvertintume EBI paskelbtų duomenų informacinę vertę, tikrinome, ar jos pateiktoje informacijoje pateikiami atsakymai į šiuos klausimus:

- a) Kokie veiksniai padeda siekti rezultatų?

⁴⁵ Šis koeficientas buvo nustatytas po finansų krizės siekiant apriboti pernelyg didelio svarto susidarymą bankininkystės sektoriuje (jį nustatant neatsižvelgta į bankų rizikas). Jis atitinka: 1 lygio kapitalą / turto pozicijų verčių ir nebalansinių straipsnių sumą.

- b) Ar rezultatai yra palyginami?
- c) Ar aišku, kad ES bankai ir ES finansų sistema yra atsparūs nepalankiausioms sąlygoms?

Informacija apie veiksnius

89 Suvestiniu lygmeniu EBI ataskaitoje analizuojami pagrindiniai poveikio veiksniai pagal rizikos rūšis (kredito riziką, rinkos riziką, operacinę riziką) ir poveikis pagrindiniams balansiniams straipsniams. Be to, joje pateikiamas išsamesnis konkrečių rūšių rizikos poveikio aprašymas ir metodinės prielaidos (pavyzdžiui, joje teigiama, kad kredito rizikos nuostoliai yra pagrindinė nepalankiausių sąlygų poveikio priežastis).

90 EBI rezultatų ataskaitoje nėra šios svarbios informacijos:

- koku mastu kredito nuostolius, kurie neabejotinai yra didžiausias neigiamų rezultatų veiksnys, lėmė nauji įsipareigojimų neįvykdymo atvejai arba seniai sukauptas su įsipareigojimų neįvykdymu susijęs turtas⁴⁶.
- Kiek EBI metodika, įskaitant EBI prielaidas ir apribojimus (žr. 64 dalį) arba EBI kredito rizikos lyginamųjų standartų taikymas (žr. 60–63 dalis) turėjo poveikio rezultatams. Šiuo metu pati EBI nėra įvertinusi šių aspektų.

Rezultatų palyginimas

91 EBI ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad esama didelių bankų skirtumų. Iš tiesų, atskirų bankų rezultatai nėra lengvai palyginami dėl kelių priežasčių, pavyzdžiui:

- statinio balanso prielaida (žr. 65–66 dalis) ir kiti metodikos norminamieji elementai (žr. 64 dalį) pavieniams bankams turi skirtingą poveikį;

⁴⁶ Pastarasis aspektas yra ypač svarbus, kadangi tokie nuostoliai galėtų būti patirti dėl to, kad EBI metodika yra griežtesnė nei banko apskaita. Jei taip būtų, kredito nuostoliai atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis parodytų dabartinį nepakankamą apsirūpinimą rezervais, o ne papildomus būsimus nuostolius pagal nepalankų scenarijų.

- bankų rezultatams (t. y. CET 1 kapitalo santykio kitimui) poveikio turi metodas, kurį jie taiko skaičiuodami savo reguliuojamojo kapitalo reikalavimus, t. y. jis turi poveikio santykio vardikliui⁴⁷ (žr. 59 dalį);
- kiekvienas bankas bazinio lygio scenarijaus ir nepalankaus scenarijaus parametrus verčia savaip (daugiausia taikydami individualizuotus modelius) (žr. 59–60 dalis);
- KI nebuvo vienaarūšio kokybės užtikrinimo metodo (žr. 73–83 dalis);

92 Kaip pripažinta 87 dalyje, EBI skelbia platų spektrą naudingos informacijos, kurios kitu atveju nebūtų galima gauti. Tačiau EBI ataskaitoje nebuvo pateikta tam tikrų paaiškinimų, siekiant padėti skaitytojui objektyviai įvertinti šiuos skaičius. Pavyzdžiui, ataskaitoje nebuvo pateikta bankų pagal šalį analizės⁴⁸, kurioje bankų rezultatai būtų palyginti su jų šalies nepalankaus scenarijaus santykinio sunkumu. Trūkstatų paaiškinimų pavyzdžiai yra susiję su:

- tuo, kiek nepalankiausių sąlygų lygis skyrėsi įvairiose šalyse;
- tuo, kiek nepalankiausių sąlygų lygis skyrėsi nuo finansų krizės (panašų palyginimą pateikė Anglijos bankas);
- metodu, kurį kiekvienas bankas taikė savo kapitalo reikalavimams apskaičiuoti, ir su tuo, kaip šis metodas paveikė rezultatus⁴⁹.

⁴⁷ Pavyzdžiui, kapitalo reikalavimai kredito rizikai padengti lieka iš esmės nepakeisti bankams (nesudėtingiausiems), kurie taiko standartizuotą metodą, tačiau padidėtų bankams, kurie taiko pagrindinį IRB metodą, nes padidėtų įsipareigojimų neįvykdymo tikimybė. Tačiau (sudėtingiausių) bankų, kurie taiko pagrindinį IRB metodą, kapitalo reikalavimai didžiąją dalimi atspindėtų nepalankų scenarijų.

⁴⁸ Pavyzdžiui, kitaip nei 2016 m. ataskaitoje, 2018 m. ataskaitoje pateikiama viena lentelė, kurioje palyginami suvestiniai tarpiniai ir pilni CET 1 kapitalo santykiai pagal jurisdikciją, tačiau nepateikiamas pasiskirstymas pagal euro zonos valstybes (parodomos tik šešios valstybės, euro zona ir JAV). Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ECP prašymu jai atliekant KI vaidmenį į galutinį leidinį nebuvo įtraukti 2016 m. duomenys pagal šalis.

⁴⁹ EBI ataskaitoje (p. 22) tik nurodyta, kad „lyginant atskirų bankų pilnus ir tarpinius rezultatus nustatyta, kad įvairių bankų kapitalo pakankamumo rodiklių raida ir poveikis, taikant pereinamojo laikotarpio priemonės ir jos netaikant, skiriasi“. Joje nebuvo atskleista, kaip bankai pasinaudojo šia skirtinga tvarka, nors tai matoma interaktyviose internetinėse priemonėse.

93 *5 langelyje* pateikiami analizės, kurią atlikome siekiant objektyviai įvertinti 2018 m. rezultatus, pavyzdžiai. Tačiau tokia informacija ir poveikis atsparumui į EBI leidinius nebuvo įtraukti.

5 langelis.

2018 m. rezultatai – pavyzdžiai to, ką EBI turėjo paaiškinti

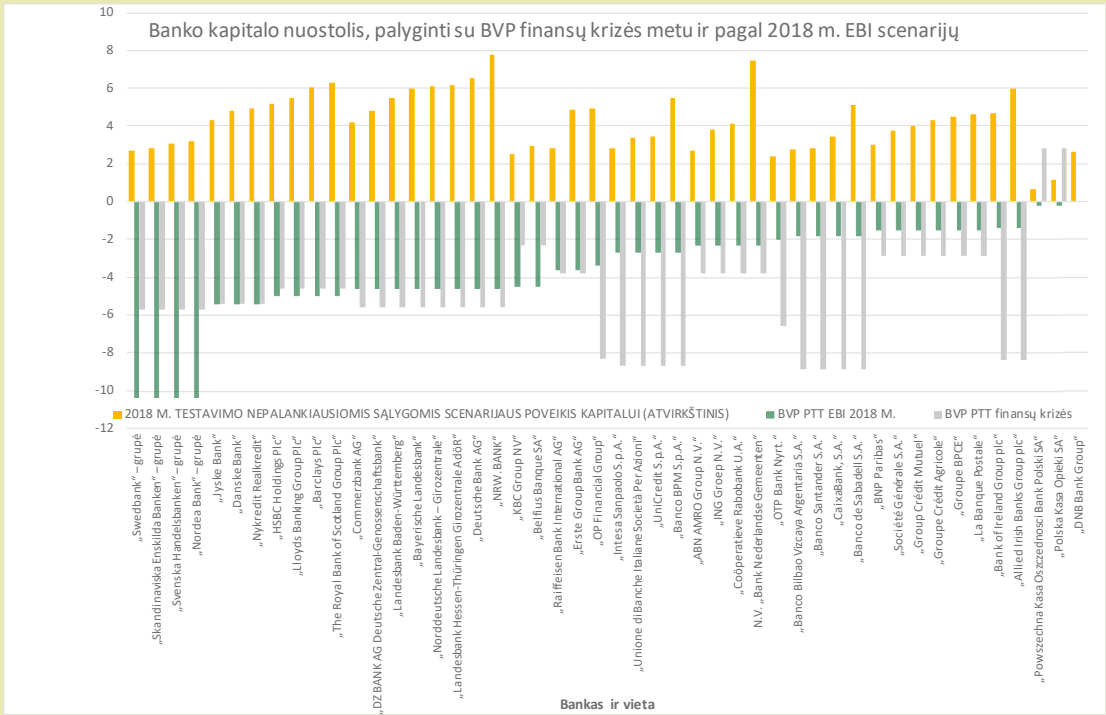
2018 m. Švedijos ir Belgijos bankai patyrė vieną iš mažiausių poveikių pagal CET 1 santykį, nepaisant BVP sukrėtimo, kuris gerokai viršijo vidurkį ir buvo du kartus didesnis nei finansų krizės metu. Dalyvaujantis Vengrijos bankas patyrė trečią pagal mažumą poveikį susidūręs su BVP sumažėjimu, kuris buvo gerokai didesnis už vidutinį ir trečdaliu didesnis nei BVP sumažėjimas finansų krizės metu. Lenkijos bankai išsiskyrė mažiausiais poveikiais. Tačiau Lenkijoje BVP beveik nesumažėjo (-0.2 %).

Labiausiai įsidėmėtinas buvo Airijos dalyvaujančių bankų rezultatas: jie patyrė poveikį, kuris gerokai viršijo vidurkį ir kartu patyrė antrą pagal mažumą BVP sumažėjimą (netgi ne 20 % finansų krizės metu).

Išskirtys, t. y. bankai, kurie patyrė labai didelį poveikį pagal CET 1 santykį, yra vienas Nyderlandų bankas (N.V. Bank Nederlandse Gemeenten) ir vienas Italijos bankas (Banco BPM).

Išsami informacija pagal šalis pateikta *4 diagramoje* ir *2 lentelėje*.

4 diagrama. Banko kapitalo nuostolis, palyginti su BVP sumažėjimu, patirtu finansų krizės metu ir pagal nepalankų scenarijų

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis EBI duomenimis.

2 lentelė. BVP sumažėjimo (nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško (PTT)) palyginimas su poveikiu CET 1 santykiu (tarpiniu)

Palyginimas su finansų krize	Valstybė	bankų skaičius	Palyginimas su vidutinio BVP PTT kritimu (ES)	Poveikis CET 1 (palyginti su vidurkiu)
Gerokai mažesnis nei finansų krizės	ES	4	mažesnis už vidurkį	mišrus (nuo labai mažo iki mažo ir 1 didelis)
	IT	4	mažesnis už vidurkį	mišrus (nuo mažo iki labai ir 1 didelis)
	HU	1	mažesnis už vidurkį	labai mažas
	IE	2	gerokai mažesnis už vidurkį	nuo didelio iki labai didelio
	FI	1	artimas vidurkiui	didelis
mažesnis nei finansų krizės	NL	4	mažesnis už vidurkį	mišrus (nuo mažo iki labai mažo ir 1 itin didelis (išskirtis))
	FR	6	gerokai mažesnis už vidurkį	mišrus (nuo mažo iki labai mažo ir 3 dideli)
	DE	8	didesnis už vidurkį	mišrus (nuo mažo iki labai mažo ir 1 itin didelis (išskirtis), tačiau 1 mažas)
artimas finansų krizei	DK	3	gerokai didesnis už vidurkį	didelis
	AT	2	artimas vidurkiui	mišrus (1 didelis, 1 labai mažas)
didesnis nei finansų krizės	UK	4	didesnis už vidurkį	nuo didelio iki labai didelio
gerokai didesnis nei finansų krizės	SE	4	gerokai didesnis už vidurkį	labai mažas
	BE	2	didesnis už vidurkį	labai mažas
	PL	2	beveik be nuokrypio	itin mažas poveikis (išskirtis)

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis EBI duomenimis.

Bankų ir finansų sistemos atsparumas

94 Kiekvienam bankui EBI ataskaitoje pateikiama kelių kapitalo pakankamumo santykių (kaip antai CET 1 kapitalo santykio ir sverto santykio) raida, t. y. joje pateikiama 2017 m. vertė, vertė po nepalankiausių sąlygų taikymo (2020 m.) ir jų abiejų skirtumas. Vienas patobulinimas, palyginti su ankstesne ataskaita, buvo tai, kad 2018 m. ataskaitoje bankai pirmą kartą buvo išdėstyti eiliškumo tvarka pagal CET 1 kapitalo santykio dydį.

95 EBI ataskaitoje trūksta esminės informacijos, kuri padėtų perprasti banko atsparumą, t. y. suprasti, ar bankas vykdytų ar nevykdytų savo kapitalo reikalavimų nepalankiomis sąlygomis – kapitalo reikalavimų kiekvienam bankui (t. y. 1 ramsčio, 2 ramsčio ir jungtinio rezervo reikalavimų).

96 Nors EBI darbuotojai ir siūlė paskelbti kapitalo reikalavimus, Priežiūros taryba šį pasiūlymą atmetė. Tačiau savo 2015 m. nuomonėje EBI pateikė svarių argumentų nuosavų lėšų reikalavimų naudai. Joje taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad Piktnaudžiavimo rinka direktyvoje⁵⁰ reikalaujama skelbti kapitalo reikalavimus institucijoms, kurios viešai prekiauja vertybiniais popieriais⁵¹. Tuometinis EBI Priežiūros tarybos pirmininkas ne kartą viešai reikalavo, kad KI skelbtų šią informaciją. Palyginti, Anglijos bankas įtraukia šią informaciją į savo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatų leidinį⁵². Šios srities KI (kurios turi įgaliojimus skelbti šiuos reikalavimus) ir bankų (kurie gali juos skelbti savo iniciatyva) praktika skiriasi.

97 Kadangi EBI neskelbė bankų kapitalo reikalavimų, skaitytojai turėjo gauti šią informaciją iš kitų viešųjų šaltinių, kuriuose dažnai duomenys skelbiami nenuosekliai ir skirtingomis formomis. Tikrindami 2016 m. testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ieškojome šios informacijos aštuonių bankų imčiai ir nustatėme, kad jie būtų pažeidę

⁵⁰ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (OL L 96, 2003 4 12, p. 16).

⁵¹ EBI, nuomonė dėl 1 ramsčio, 2 ramsčio ir jungtinių rezervų reikalavimų ir apribojimų pelno paskirstymui, 2015 12 16, 10–13 ir 15 dalys:
<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/983359/EBA-Op-2015-24+Opinion+on+MDA.pdf>.

⁵² Jungtinės Karalystės bankų sistemos testavimas nepalankiausiomis sąlygomis: 2017 m. rezultatai, tiek bendru, tiek pavienių bankų pagrindu, p. 10.

ne tik jungtinio rezervo reikalavimus, bet ir minimalaus kapitalo reikalavimus (t. y. 1 ir 2 ramstį). 2016 m. EBI ataskaitoje nieko nerašoma apie šią svarbią informaciją.

98 Patikrinę 2018 m. ataskaitą, pagrįstą EBI turima informacija, padarėme išvadą, kad nė vienas bankas nebūtų pažeidęs minimalių reikalavimų (1 ir 2 ramsčių, pagrįstų CET 1). Tačiau keturi bankai būtų pažeidę ribą, minimą Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos⁵³ 37 straipsnio 1 dalyje (nuosavų lėšų reikalavimai plius 1,5 procentinio punkto), o ši riba gali būti ankstyvųjų intervencinių priemonių skatinamasis veiksnys. Taip pat nustatėme devynis bankus, kurie būtų pažeidę savo jungtinio rezervo reikalavimus.

99 Be to, tai, kad daugeliui bankų grėsė rizika nuosmukio metu pažeisti sverto koeficiento 3 % ribą, yra priežastis kilti susirūpinimui, kuriam turėjo būti skirta daugiau dėmesio nei vienintelė eilutė 60 puslapių EBI ataskaitoje⁵⁴.

100 Turint omenyje, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis remiasi statinio balanso prielaida, EBI nerenka informacijos apie vadovybės veiksmus, kurių ji galėtųsi imtis, visų pirma apie jų išieškojimo galimybes, todėl ji neturi kompetencijos skelbti tokią informaciją. Neturint šios papildomos informacijos negalima įvertinti bankų pajėgumo sumažinti nepalankaus scenarijaus neigiamą poveikį, taigi ir jų atsparumo⁵⁵.

101 Skirtingose procedūrose nepalankių scenarijų sunkumas ir nagrinėjamos rizikos yra labai skirtingi. Dėl to tampa sudėtinga įvertinti, ar ilgainiui bankų atsparumas pagerėjo ar pablogėjo.

102 2016 m. EBI padarė bendrą išvadą, kad ES bankų sistema buvo atspari. EBI tokio paties aiškaus teiginio nepateikė savo 2018 m. ataskaitoje, bet nemažai KI tvirtino, kad rezultatai parodė jų prižiūrimų bankų atsparumą. Be to, palankaus būklės įvertinimo negalima suteikti visiems pavieniams bankams arba visų šalių finansų sistemoms:

- palyginimas su 2008 m. finansų krize parodytų, ar ES bankai yra geriau pasirengę atlaikyti tokias sunkias nepalankiausias sąlygas nei prieš dešimt metų.

⁵³ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/59/ES (OL L 173, 2014 6 12, p. 190).

⁵⁴ Christian Stieffmueller, 2018 m. bankų testavimas nepalankiausiomis sąlygomis: *Persistengiama patikinti*, „Finance Watch“, 2018 m. lapkričio 7 d.

⁵⁵ Šių išieškojimo galimybių realistiškumo ir patikimumo įvertinimas yra vykdomos priežiūros dalis.

Tačiau, kaip jau buvo paaiškinta, nepalankus scenarijus buvo ne toks sunkus kaip finansų krizė;

- atskirų bankų atveju buvo norminių minimalių reikalavimų pažeidimų arba potencialių pažeidimų (žr. 97–98 dalis) ir visos sistemos atveju nebuvo atlikta jokia analizė (be kita ko, stiprinimo efekto, bendrų tendencijų ir pan.);
- yra keletas bankų, kurie netrukus po testavimo nepalankiausiomis sąlygomis paskelbimo susidūrė su dideliu kapitalo trūkumu, pavyzdžių.

103 Galiausiai, mes pažymime, kad ankstesnė ECB Priežiūros valdybos vadovė pakartotinai pabrėžė, kad „atlikdamas griežtą balanso peržiūrą kartu su testavimu nepalankiausiomis sąlygomis, [ECB] gerokai praturtino [savo] žinias apie tikrąją finansinę padėtį“⁵⁶, Atsižvelgdama į 2018 m. testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, ji pažymėjo, kad finansinės priežiūros institucijai jis yra labai imlus sąnaudoms ir nepadedą gauti pakankamai naujų įžvalgų⁵⁷.

104 Tuometinis EBI pirmininkas pabrėžė teigiamą vaidmenį, kurį atliko „reikšmingas priežiūros spaudimas, kurį koordinavo EBI panaudodama keletą testų nepalankiausiomis sąlygomis ir rekapitalizavimo procedūrų“⁵⁸ stiprinant bankų kapitalo santykius, ir kad „detalus rezultatų atskleidimas taip pat sustiprino rinkos discipliną ir padėjo atkurti pasitikėjimą“⁵⁹. Bet jis taip pat tvirtino, kad⁶⁰ „nepaisant duomenų, kuriuos mes skelbiame, kiekio <...> informacinė rezultatų vertė [yra] ribota“ dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis „rezultatų ir priežiūros veiksmų atsiejimo bei pirmųjų skaidrumo ir antrojo neskaidrumo nesuderinamumo“.

⁵⁶ Danièle Nouy kalba, Metai su BPM – reziumė ir perspektyva (A year of the SSM – résumé and outlook), Europos priežiūros vykdytojų mokymo iniciatyvos konferencija 2015 m., Praha, 2015 m. spalio mėn.

⁵⁷ „Handelsblatt“, A Kröner, J Deters „EZB fordert Banken-Stresstest 2.0“, 2018 11 27.

⁵⁸ Ankstesnio Europos bankininkystės institucijos pirmininko Andrea Enria kalba, pasakyta Danijos nacionaliniame banke, 2018 06 14.

⁵⁹ Andrea Enria įžanginės pastabos, pasakytos EBI-TVF kolokviume Londone, 2017 3 1.

⁶⁰ Ankstesnio Europos bankininkystės institucijos pirmininko Andrea Enria kalba, pasakyta Rumunijos nacionaliniame banke, 2018 11 15.

Kai kurių KI pranešime vaizduojama pernelyg gera padėtis

105 Prieš paskelbdama Priežiūros taryba patvirtino ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis pranešimo protokolą, kuris buvo skirtas skatinti veiksmų koordinavimą, nuoseklumą ir suderinamumą išorės ryšių srityje. Jame dėmesys sutelktas į sąveiką su KI ir KI išorės ryšius, taip pat nustatomi minimalūs standartai, taikomi KI ir bankų leidiniams.

106 Nepaisant to, KI ir dalyvaujančių bankų paskelbti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis pranešimai spaudai skiriasi tiek kokybės, tiek turinio atžvilgiais. ECB savo komunikate pateikė nuorodą į EBI ataskaitą. Tačiau mes nustatėme atvejų, taip pat ir euro zonoje, kai nacionalinės KI arba bankai vaizdavo gerą banko arba finansų sistemos atsparumo padėtį šalies lygmeniu, nors buvo padaryta minimalių norminių kapitalo reikalavimų pagal nepalankų scenarijų pažeidimų (žr. [6 langelį](#)). Iš to matyti, kad EBI neturi galios prižiūrėti, ką skelbia atskiros KI ir dalyvaujantieji bankai. Tai yra dar svarbiau dėl to, kad visų KI prašoma prieš paskelbiant savo informacinės medžiagos projektą pasidalyti juo su EBI darbuotojais.

6 langelis.

Kai kurie pranešimai yra klaidinantys

Kai kurie centriniai bankai savo pranešimus spaudai ne skelbė, o pateikė nuorodas į EBI publikacijas. Kitos KI labai palankiai atsiliepė apie jų jurisdikcijoje esančių bankų rezultatus. Vis dėlto, nors jos atkreipė dėmesį į mažesnius nei vidutinius CET 1 santykių sumažėjimus, neužsiminė apie žemesnį nei vidutinį nepalankiausių sąlygų lygį, kurį patyrė minimi bankai, arba paprasčiausiai nekreipė dėmesio į bankus, kurių rezultatai buvo prasti.

Taip pat buvo didelių skirtumų pagal tai, kaip bankai pateikė savo rezultatus. Pavyzdžiui, ne visi bankai pranešė, kad pagal nepalankų scenarijų jie pažeidė nuosavų lėšų reikalavimų ir 1,5 bazinio punkto ribą, kuri aktuali imantis ankstyvosios intervencijos.

Be to, kai kurie bankai neatskleidė, kad pagal nepalankų scenarijų jie būtų neatitikę pereinamojo laikotarpio svėro koeficiento, kuris nuo 2019 m. sausio 1 d. ES bankams yra privalomas. Vienas bankas paskelbė pranešimą spaudai, kuriame, priešingai nei pranešimo protokole, tvirtino, kad 2018 m. testavimas buvo daug sunkesnis nei ankstesniais metais.

Išvados ir rekomendacijos

107 2010 m. EBI reglamente EBI patikėta užduotis bendradarbiaujant su ESRV inicijuoti ir koordinuoti Sąjungos masto testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Siekiant užtikrinti „metodų, praktikos ir rezultatų palyginamumą ir patikimumą“, reglamentu EBI taip pat suteikiami įgaliojimai reikalauti informacijos tiesiogiai iš finansų įstaigų ir prašyti kompetentingų institucijų atlikti konkrečias peržiūras, atlikti patikrinimus vietoje ir dalyvauti šioje veikloje (žr. **04**, **07** ir **67** dalis).

108 Praktiškai EBI nusprendė riboti savo funkciją inicijuoti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis veiklą, teikti su ja susijusią metodiką ir ją plačiai koordinuoti, nededant realių pastangų užtikrinti pagal metodą „iš apačios į viršų“ bankų pasiektų rezultatų patikimumą ir palyginamumą (žr. **67–68** ir **73–76** dalis).

109 EBI vadovas, kuriame aprašomi kokybės užtikrinimo veiksmai, kuriuos turi atlikti KI, nebuvo privalomas. Iš tikrųjų EBI turėjo mažai arba neturėjo žinių apie KI atliekamus patikrinimus ir bankų naudojamus modelius. Visų pirma, vadovaudamasi savo supratimu EBI nereikalavo konkrečių peržiūrų arba dalyvauti kokiuose nors patikrinimuose vietoje, taip pat nedalyvavo jokiaje kitoje veikloje, kuria būtų užtikrinamas rezultatų palyginamumas ir patikimumas (žr. **73–83** dalis).

1 rekomendacija. EBI turi sustiprinti savo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis proceso kontrolę

Siekiant užtikrinti, kad paskelbti rezultatai būtų prasmingi, palyginami ir patikimi, EBI turėtų:

- 1) pasinaudoti savo teisiniais įgaliojimais, kad iš KI gautų visą informaciją, kurią laiko būtina, ir galėti dalyvauti jų apsilankymuose vietoje, jei tikslinga gauti patikinimą dėl i) bankų taikomų metodų ir modelių ir ii) bankų rezultatų patikimumo. Bankų, kuriems taikoma speciali EBI priežiūra, atranka turi būti grindžiama rizika;
- 2) teikti KI aiškias ir privalomas rekomendacijas ir atitinkamai parengti savo kokybės užtikrinimo procedūras;
- 3) tinkamai pagrįstais atvejais atmesti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus, t. y. tais atvejais, jei KI ir bankai nesilaiko jos rekomendacijų ir jei atliekant jos rezultatų kokybės patikrinimus jie nebuvo įvertinti teigiamai;

- 4) reikalauti, kad biudžeto valdymo institucijos skirtų išteklių, kurių jai reikia savo įsipareigojimams, nustatytiems EBI reglamente, įvykdyti.

Terminas: 2022 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

2 rekomendacija. Dabartinę procedūrą „iš apačios į viršų“ papildyti elementais „iš viršaus į apačią“

EBI turėtų tikrinti finansų įstaigų atsparumą nepalankiems pokyčiams rinkoje pradėdama taikyti metodą „iš viršaus į apačią“, kuris būtų kaip metodo „iš apačios į viršų“ papildymas. Taip būtų užtikrintas didesnis proceso nuoseklumas ir griežtesnė jo kontrolė ir kartu būtų suteikiamas lyginamasis standartas testavimui nepalankiausiomis sąlygomis, kurį atlieka kompetentingos institucijos ir atskiros finansų įstaigos. Finansų įstaigų atranka, kuriai taikomas bet kuris iš šių metodų, gali skirtis.

Terminas: 2022 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

110 EBI bankų atrankos pradinis taškas buvo turto vertė, tačiau vėliau EBI priėmė *ad hoc* sprendimą kai kurių bankų neįtraukti (žr. 19–20 dalis). Be to, EBI neatsižvelgė į sistemine riziką, kuri dėl bankų gali kilti finansų sistemai. Todėl buvo įtraukti ne visi pažeidžiami bankai. Kai kurie bankai, kurie nebuvo įtraukti, neseniai buvo restruktūrizuojami ir buvo tų šalių, kurių bankų savų vyriausybės obligacijų pozicija buvo gana didelė arba buvo didelė neveiksnių paskolų koncentracija (žr. 21 dalį).

3 rekomendacija. Bankus atrinkti pagal riziką, o ne tik pagal dydį

Siekdama užtikrinti, kad dalyvaujančių bankų imtis būtų tinkama, kad būtų atsižvelgta į rizikas, kurias EBI nustatė kaip svarbias testavimui, EBI turėtų atliekant bankų atranką dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis padidinti geografinę aprėptį ir dydžio kriterijų papildyti rizika grindžiamais kriterijais.

Terminas: 2022 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

111 Nustatėme, kad EBI atliekant testavimą bankai buvo testuojami atsižvelgiant į ekonominį nuosmukį, o ne sukrėtimą, daugiausia susijusį su finansų sistemos

sutrikimais, nors tai ir buvo toks sukrėtimas, kuris buvo pagrindinis ilgalaikį didelį nuosmukį paskatinęs veiksnys (žr. 35–36 dalis).

112 Be to, nustatėme, kad reikšmingoms sisteminėms rizikoms – ir tam tikroms šalims ir kintamiesiems – buvo taikomos mažai nepalankios sąlygos arba iš tikrųjų nebuvo taikomos jokios nepalankios sąlygos. Nors nepalankiausios sąlygos turėtų būtų „sunkios, bet tikėtinos“, nei EBI, nei ESRV nenustatė *ex ante* sunkumo matų procesui. Daugelio kintamųjų ir daugelio valstybių narių atžvilgiu pagal nepalankų scenarijų taikomos nepalankiausios sąlygos buvo gerokai lengvesnės negu per finansų krizę (žr. 37–52 dalis ir 2 langelį).

4 rekomendacija. Nustatyti alternatyvius testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus

Siekiant užtikrinti, kad nepalankiausios sąlygos būtų pakankamai sunkios, kad būtų galima įvertinti sisteminės rizikos didėjimo nepalankiausiomis sąlygomis potencialą ir bankų atsparumą sisteminiam pažeidžiamumui ES, EBI turėtų:

- 1) siekti, kad rizikos nustatymo ir subendrinimo procesas būtų labiau orientuotas į ES
 - o tinkamai atsižvelgiant į rizikas, kylančias ES viduje, kurios galėtų paskatinti nepageidaujamą įvykį, turintį poveikio finansų sistemai;
 - o reikalaujant, kad rizikos, nustatytos EBI rizikos rodiklių rinkinyje, būtų pagrindinis duomenų šaltinis modeliuojant nepalankų scenarijų;
- 2) skirtingose testavimo procedūrose išbandyti įvairių rūšių scenarijus (pavyzdžiui, taikant nepalankiausias sąlygas skirtingoms rizikoms) ir apsvarstyti galimybę numatyti papildomus labiau į konkrečią šalį orientuotus sukrėtimus arba jautrumo analizes;
- 3) nurodyti, kokio bendro pagrindinių parametrų sunkumo lygio ji siekia ir apibrėžti kriterijus, pagal kuriuos įvertinamas visų šalių minimalaus sunkumo lygis absoliučia išraiška.

Terminas: 2020 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

113 Dominuojantis vaidmuo, kurį atliko nacionalinės priežiūros ir makroprudencinės priežiūros institucijos rengdamos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, nepadėjo

užtikrinti palyginamo ir nešališko scenarijaus, skirto valstybėms narėms (žr. [29](#), [42](#), [43](#) dalis ir [1 langelį](#)), nes buvo nepakankamai atsižvelgta į visos ES perspektyvą.

5 rekomendacija. Bendrojo valdymo struktūra turėtų užtikrinti, kad būtų deramai atsižvelgiama į ES interesus

2017 m. Europos Komisija pateikė keletą pasiūlymą, kuriais siekiama „sudaryti tinkamas sąlygas tolesnei finansinei integracijai ir visavertei kapitalo rinkų sąjungai“ ir kurie apėmė Europos priežiūros institucijų, kurių viena yra EBI, bendrąjį valdymą ir finansavimą. Tačiau 2019 m. kovo mėn. Tarybos ir Europos Parlamento pasiektame politiniame susitarime tokių svarbių pokyčių nenumatyta.

Komisija turėtų, atlikdama kas tris metus vykdomą EBI reglamento peržiūrą, spręsti EBI bendrojo valdymo struktūros tinkamumo klausimą.

Terminas: kita peržiūra 2022 m.

114 EBI paskelbė platų spektrą su testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatais susijusių duomenų ir taip padidino skaidrumą (žr. [84](#) ir [87](#) dalis). Tačiau 2 ramsčio kapitalo reikalavimai, o kartu ir bendrieji kapitalo reikalavimai, nebuvo paskelbti. Taigi, nebuvo kritiškai svarbios informacijos, kuri būtina norint suprasti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis poveikį (žr. [94–99](#) dalis).

115 EBI ataskaitoje nepateikiama sąsaja tarp rezultatų ir nepalankaus scenarijaus. Be to, joje nėra svarbios informacijos apie bankų rezultatams poveikį padariusius veiksnius, o tai leistų juos įvertinti iš perspektyvos (žr. [90](#), [92–93](#) dalis ir [5 langelį](#)).

116 Dabartinė bankų ir KI praktika, susijusi su papildomų kapitalo reikalavimų skelbimu, skiriasi, tačiau daugelyje valstybių narių šie duomenys yra skelbiami viešai (žr. [96](#) dalį).

117 Keliais atvejais nacionalinės institucijos (daugiausia centriniai bankai) ir bankai pateikė iškreiptą vaizdą apie nepalankiausių sąlygų poveikį bankų finansinei būklei (žr. [106](#) dalį ir [6 langelį](#)).

6 rekomendacija. Padidinti informacinę leidinių vertę

Siekiant sudaryti sąlygas EBI leidinių skaitytojams suprasti duomenų, kurie skelbiami, poveikį, EBI turėtų:

- 1) į savo skelbiamą informaciją įtraukti bankų konkrečiai institucijai skirtus minimalaus kapitalo reikalavimus ir pateikti rezultatus taip, kad naudotojai galėtų objektyviai įvertinti šiuos rezultatus (pavyzdžiui, grupuojant rezultatus pagal šalį, pagal nepalankiausių sąlygų lygį, taikomą bankams, ir pagal banko rūšį ir dydį);
- 2) pateikti aiškius teiginius apie visos ES finansų sistemos atsparumą, palyginti su ankstesniu testavimu nepalankiausiomis sąlygomis, ir aiškiai nurodyti, kurie veiksniai turi didžiausią poveikį atsparumui.

Terminas: 2022 m. testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

Šią ataskaitą priėmė IV kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Neven MATES, 2019 m. birželio 4 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas
Klaus-Heiner LEHNE

Priedai

I priedas. Bendrojo valdymo struktūra ir veikėjų vaidmenys atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis

EBI bendrojo valdymo struktūra

EBI yra ES reguliavimo agentūra.

Priežiūros taryba – ją sudaro EBI pirmininkas ir Europos Sąjungos 28 valstybių narių nacionalinių bankų priežiūros institucijų vadovai. Taryba priima visus EBI sprendimus, be kita ko, tvirtina techninių standartų projektus, rekomendacijas, nuomones ir ataskaitas. Ji taip pat priima galutinį sprendimą dėl EBI biudžeto.

Valdančioji taryba – ją sudaro EBI pirmininkas ir šeši nariai, renkami iš Priežiūros tarybos. Ji priima sprendimus EBI veiklos klausimais ir atsako už EBI darbo programos įgyvendinimą. Jos vaidmuo užtikrinti, kad EBI vykdytų savo misiją ir atliktų pagal šį reglamentą jai paskirtas užduotis.

ESRV bendrojo valdymo struktūra ir darbo grupės

ESRV yra nepriklausoma ES įstaiga.

BV (bendroji valdyba) – bendroji valdyba, kuriai pirmininkauja ECB pirmininkas, yra ESRV sprendimus priimančias organas. Ji yra įgaliota nustatyti sisteminės rizikas ir jos prioritetus ir prireikus skelbia rekomendacijas ir įspėjimus. Bendrosios valdybos nariai, turintys balsavimo teisę, yra Europos Centrinio Banko (ECB) pirmininkas ir pirmininko pavaduotojas, valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai, vienas Europos Komisijos narys, EBI, EIOPA ir ESMA pirmininkai, Patariamojo mokslinio komiteto (PMK) pirmininkas ir du pirmininko pavaduotojai ir Patariamojo techninio komiteto (PTK) pirmininkas. Balsavimo teisės neturintys nariai, be kita ko, yra nacionalinių KI aukšto lygio atstovai, Ekonomikos ir finansų komiteto pirmininkas, nacionalinių centrinių bankų valdytojai arba Islandijos, Norvegijos ir Lichtenšteino vyriausieji įgaliotiniai.

Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus parengiamas ir aptariamas techniniu lygmeniu, o jį tvirtina bendroji valdyba.

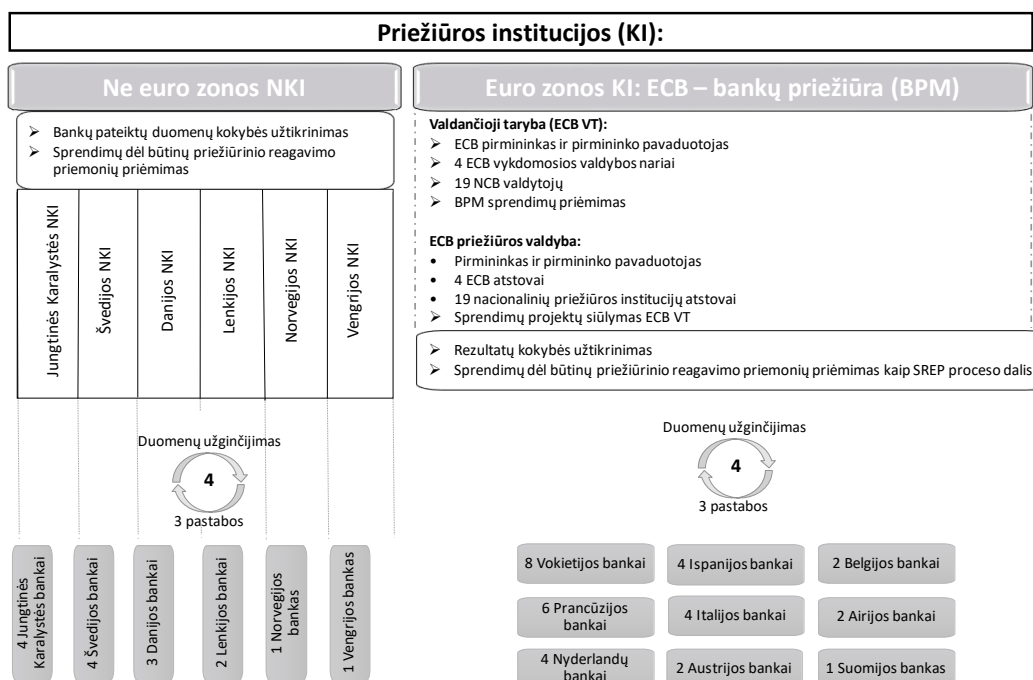
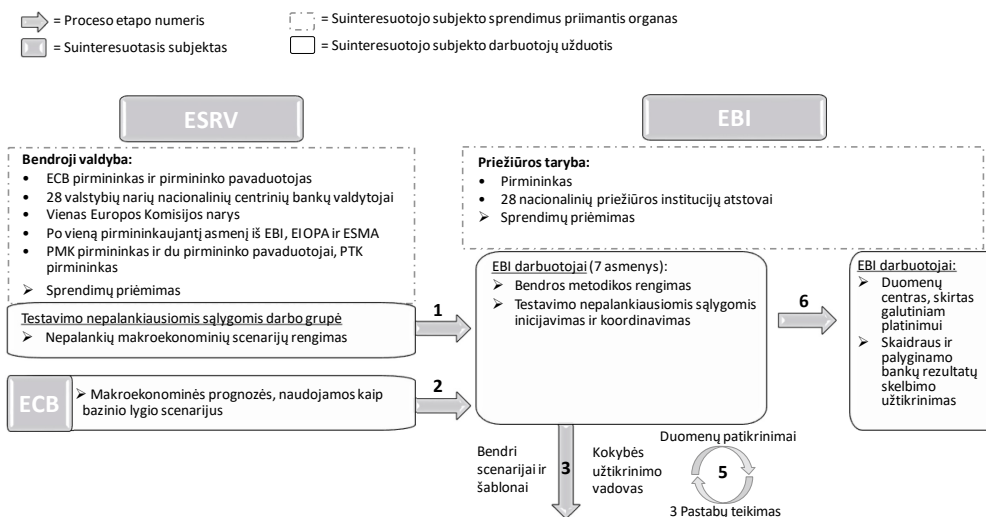
PTK (Patariamasis techninis komitetas) – PTK teikia patarimus ir pagalbą su ESRV darbu susijusiais klausimais. PTK narystė atitinka visateisę Bendrosios valdybos narystę; jo nariai yra nacionalinių centrinių bankų, nacionalinių priežiūros institucijų, trijų EPI, Europos Komisijos (EK), PMK ir ES nepriklausančių EEE valstybių narių atstovai. PTK rengia ir aptaria testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus.

TFST (testavimo nepalankiausiomis sąlygomis darbo grupė) – TFST buvo įsteigta prie PTK; ji palaiko ryšius su atitinkamomis EBI struktūromis ir labai priklauso nuo EBI teikiamos paramos techninėje ir modeliavimo srityse. TFST rengia scenarijų projektus, kurie aptariami PTK ir vėliau pateikiami aptarti ir tvirtinti Bendrajai valdybai. Dėl šios priežasties jos pirmininkas yra atskaitingas PTK, iniciatyviniam komitetui ir Bendrajai valdybai. Ją sudaro ekspertai iš nacionalinių centrinių bankų ir nacionalinių KI, taip pat iš ECB, EIOPA, EBI, ESMA ir Europos Komisijos.

Veikėjai ir jų vaidmenys atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis

Įvairių veikėjų vaidmenys atliekant ES masto testavimą nepalankiausiomis sąlygomis pavaizduoti **1 diagramoje**.

1 diagrama. Veikėjai ir jų vaidmenys

Šaltinis: EAR, remiantis EBI dokumentais.

II priedas. Atliekant apklausą „iš apačios į viršų“ nustatytos rizikos ir ESRV bendrosios valdybos pasirinktos rizikos

01 1 lentelėje keturios rizikos su aukščiausiais balais, nustatytais atliekant apklausą „iš apačios į viršų“ (žr. 29 dalį), palyginama su keturių rūšių rizika, kurią galiausiai pasirinko ESRV bendroji valdyba taikydama scenarijų, paaiškindamą tekstiname apibūdinime.

1 lentelė. Atliekant apklausą „iš apačios į viršų“ nustatytos rizikos ir ESRV bendrosios valdybos pasirinktos rizikos

Didžiausios rizikos, nustatytos atliekant apklausą „iš apačios į viršų“	ESRV bendrosios valdybos pasirinktos rizikos
Pasaulinio masto rizikos priedų pakartotinis vertinimas	Netikėtas ir didokas rizikos priedų perkainojimas pasaulinėse finansų rinkose, kurį paskatino, pavyzdžiui, politinių lūkesčių sukrėtimas, lemiantis finansinių sąlygų sugriežtinimą
Turto kokybė bankų sektoriuje	
Pelningumas bankų sektoriuje	Neigiamas mažo bankų pelningumo ir mažo nominalaus augimo grįžtamasis ryšys dėl struktūrinių pokyčių ES bankų sektoriuje
Valstybės skolos tvarumas	Viešojo ir privačiojo sektorių skolos tvarumas, be kita ko, yra susijęs su galimu rizikos priedų perkainojimu ir didesniu politiniu susiskaidymu
---	Likvidumo rizikos ne bankų finansų sektoriuje kartu su galimu poveikiu platesnei finansų sistemai

Šaltinis ESRV vieši ir vidaus dokumentai.

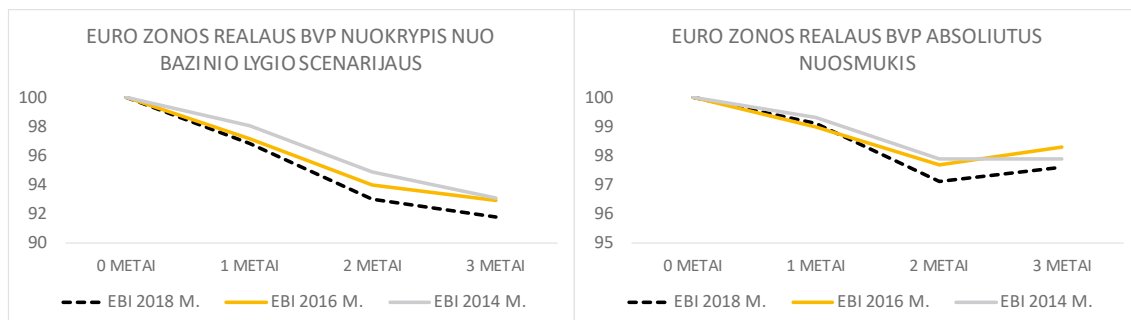
02 Pirmosios trys rizikos, kurias pasirinko ESRV, abstrakčiai atitinka tris pagrindines rizikas, nustatytas atliekant apklausą „iš apačios į viršų“.

03 Tačiau į tekstinį apibūdinimą buvo įtraukta ketvirta rizika (likvidumo rizika finansų sektoriuje), nors atliekant apklausą „iš apačios į viršų“ iš anksto nustatytoms su tuo susijusioms rizikoms buvo suteiktas palyginti žemas prioritetas⁶¹.

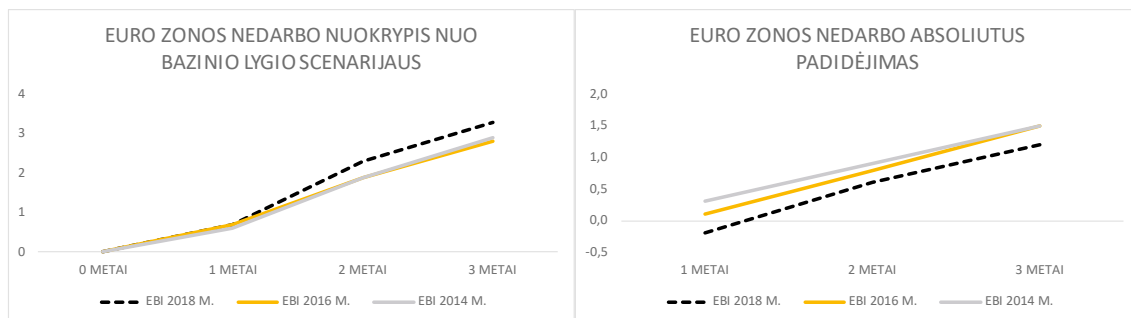
⁶¹ Ypač „rinkos likvidumo trūkumas“, „pensijų sistemos“ ir „investiciniai fondai ir kitos finansų įstaigos“.

III priedas. Esminiai 2018 m. EBI nepalankaus scenarijaus kintamieji, palyginti su finansų krize

1 diagrama. Euro zonos BVP: nuokrypis nuo bazinio lygio scenarijaus (%) ir absoliutus nuokrypis pagal nepalankų scenarijų

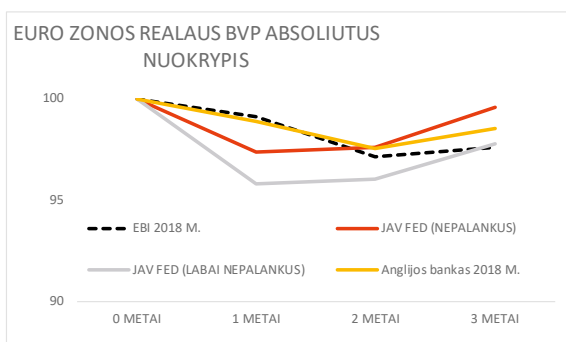
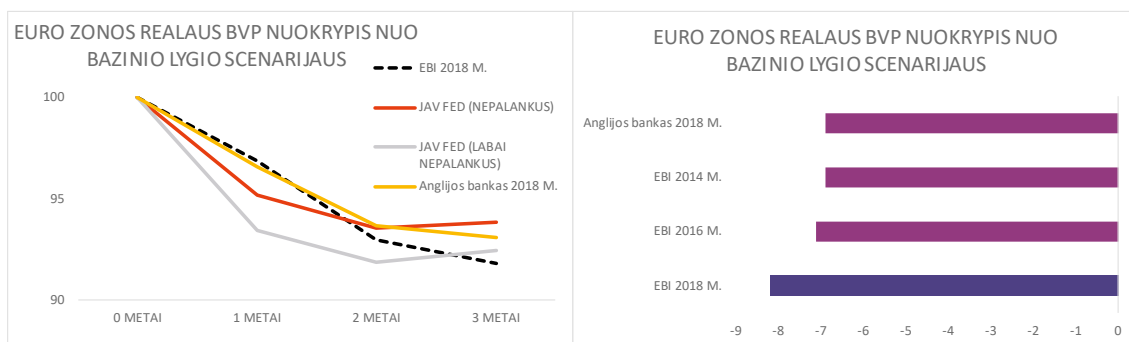

2 diagrama. Euro zonos nedarbas: nuokrypis nuo bazinio lygio scenarijaus (%) ir absoliutus padidėjimas pagal nepalankų scenarijų

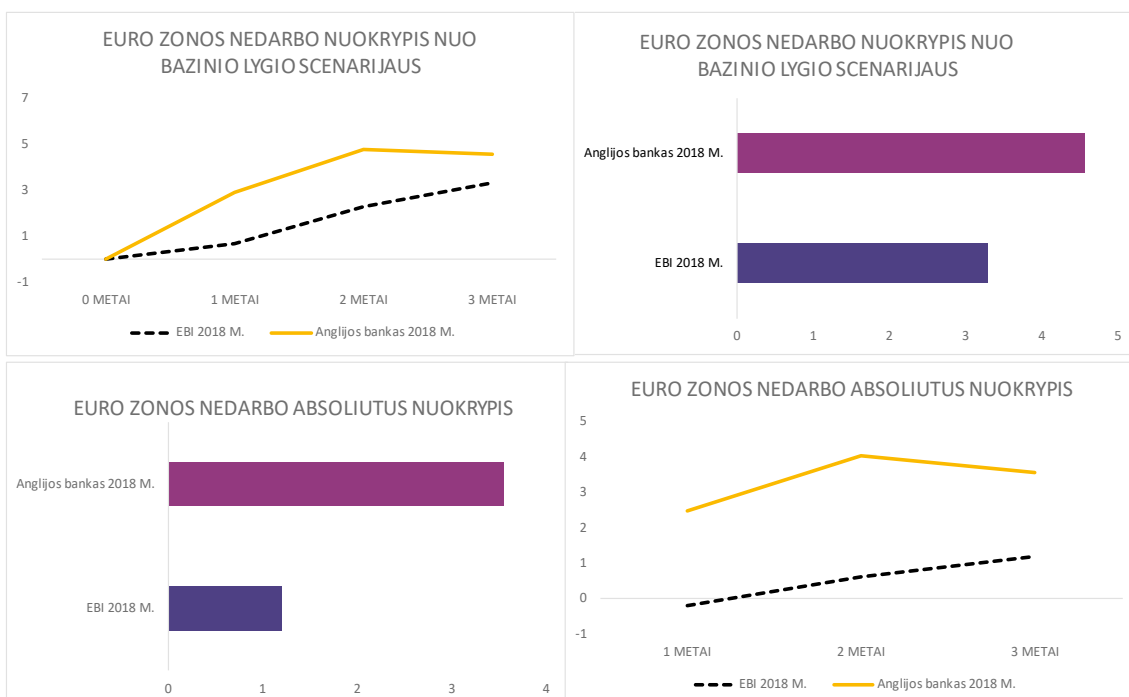
Šaltinis: Europos Audito Rūmai; remtasi EIB ir (arba) ESRV duomenimis.

3 diagrama. BVP palyginimas su kitu testavimu nepalankiausiomis sąlygomis

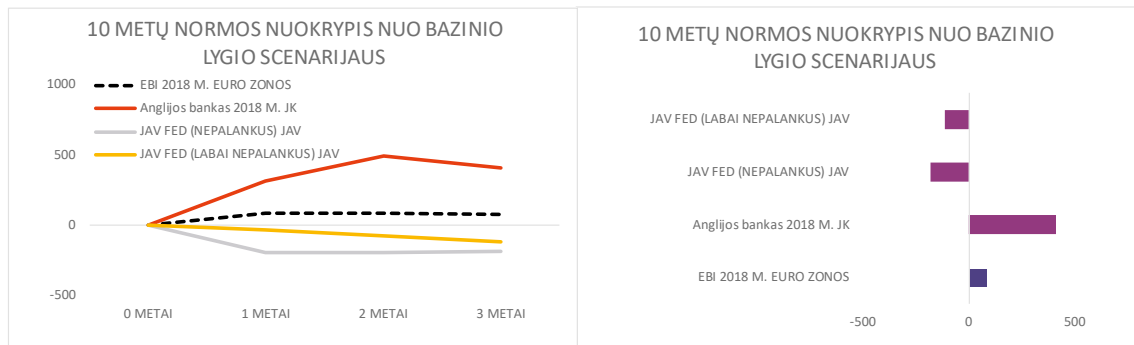
Šaltinis EBI, JAV federalinis rezervas, Anglijos bankas (AB).

4 diagrama. Nedarbo palyginimas su kitu testavimu nepalankiausiomis sąlygomis

Šaltinis: EBI, Anglijos bankas (AB).

5 diagrama. 10 metų normos palyginimas su kitu testavimu nepalankiausiomis sąlygomis

Šaltinis EBI, JAV federalinis rezervas, Anglijos bankas (AB).

KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS

„ES MASTO BANKŲ TESTAVIMAS NEPALANKIAUSIOMIS SĄLYGOMIS: REIKIA GERINTI KOORDINAVIMĄ IR DAUGIAU DĖMESIO SKIRTI RIZIKOMS“ PASTABAS

IVADAS

9. Komisija pripažino riziką, kad EPI sprendimus priimančiam organui gali turėti įtakos nacionaliniai interesai ir kad jis nepakankamai atsižvelgia į platesnį Europos interesą. Todėl 2017 m. Komisija pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Europos priežiūros institucijų (įskaitant EBI) reglamentus, kurie, be kita ko, susiję su finansavimo ir valdymo klausimais. Pirmiausia, vienas iš tikslų buvo užtikrinti, kad priimant sprendimus būtų labiau nei dabar atsižvelgiama į ES interesus. Visų pirma, Komisija pasiūlė, kad EBI turėtų turėti vykdomąją valdybą, kurią sudarytų iš Komisijos parengto galutinio sąrašo atrinkti tikrieji nariai, paskirti Tarybos ir neturintys balsavimo teisių taryboje.

Tačiau teisėkūros institucijos negalėjo susitarti dėl šio sprendimo ir pasiūlymas dėl tokių pakeitimų buvo atmestas 2019 m. kovo 21 d. priimant paskutinį politinį susitarimą. Vis dėlto, siekiant kitomis priemonėmis stiprinti Europos priežiūros institucijų valdymą, 2019 m. kovo 21 d. politiniu susitarimu sustiprinta pirmininko pozicija. Visų pirma, įsigaliojus šioms pakeistoms nuostatoms, pirmininką, patvirtinus Europos Parlamentui, skiria Taryba, remdamasi galutiniu reikalavimus atitinkančių kandidatų sąrašu, kurį, padedant Komisijai, parengė Stebėtojų taryba. Pirmininkas taip pat turės balsavimo teisę pagrindiniame Stebėtojų tarybos sprendimų priėmimo organe ir aiškią teisę teikti sprendimų, skirtų priimti, projektus.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

5 rekomendacija. Valdymo struktūra turėtų užtikrinti, kad būtų deramai atsižvelgiama į ES interesus

Komisija pritaria šiai rekomendacijai ir sutinka, kad Europos bankininkystės institucijos (ir kitų Europos priežiūros institucijų) valdymo struktūra turėtų užtikrinti, kad būtų deramai atsižvelgiama į ES interesus.

Kaip reikalaujama Reglamento Nr. 1093/2010 81 straipsniu (ir pagal 2019 m. kovo 21 d. teisėkūros institucijų politinį susitarimą), Komisija iki 2022 m. vėl peržiūrės EBI veiklą. Atliekant šią peržiūrą taip pat bus atsižvelgiama į EBI valdymą. Remdamasi tos peržiūros rezultatais, Komisija nuspręs, ar reikėtų toliau tobulinti EBI valdymą.

2019 m. gegužės 27 d.

EBI atsakymai į Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą dėl ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis

Bendrosios pastabos

EBI palankiai vertina Europos Audito Rūmų ataskaitą ir pripažįsta, kad jų pastangos suteiks vertingų įžvalgų, kaip ateityje pagerinti ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis veiksmingumą.

Nuo 2011 m. EBI atliko keturis testavimus nepalankiausiomis sąlygomis. Paskelbus testavimą nepalankiausiomis sąlygomis buvo sudarytos geresnės galimybės imtis prevencinių veiksmų. EBI atliekami testavimai padėjo sustiprinti Europos bankų kapitalo padėtį, tinkamai nustatyti neveiksnius paskolas ir imtis veiksmų joms sumažinti, taip pat žymiai pagerino rinkos supratimą apie ES bankų sistemą.

Nors už atskirų bankų priežiūrinį vertinimą ir toliau atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos, EBI savo analizę grindžia bankų rezultatus tarpusavyje palyginti leidžiančiomis statistinėmis priemonėmis. Atlikdama testavimus su didele tarpvalstybine bankų imtimi ir kaupdama informaciją, kuri anksčiau buvo prieinama tik nacionaliniu lygmeniu, EBI sukūrė pirmą išsamią tokio pobūdžio duomenų bazę Europoje.

Panašiai kaip ir JAV, ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai skelbiami kiekvienam bankui atskirai, tačiau, kaip pripažinta Europos Audito Rūmų ataskaitoje, ES dar niekada nebuvo pateikta tiek daug išsamios informacijos. Tokiai fragmentuotai priežiūros bendruomenei, kaip Europos Sąjungos, tai yra papildomas privalumas. Atskleisti duomenys papildė rezultatus ir jais rinkos dalyviai naudojami atlikdami savo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis arba bendrą analizę.

Testavimas apima daug dalyvių ir atliekamas per trumpą laiką. Valdymo struktūrai tai yra rimtas iššūkis; tai sudėtinga bet kokio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis atveju, o regiono mastu – dar labiau. Būdama metodikos koordinatorė, kūrėja ir prižiūrėtoja EBI turi prisiderinti prie teisinės sistemos, kurioje jos vaidmuo užtikrinant bankų rezultatų kokybę yra ribotas ir šiai veiklai skirti menki išteklių.

Kaip teigiama ataskaitoje, ES lygmeniu reikia papildomų pastangų, kad būtų užtikrintas bankų, priklausančių skirtingoms jurisdikcijoms ir kuriems taikomos ne visiškai suderintos taisyklės ir priežiūrinė praktika, procedūrų nuoseklumas. EBI yra įsipareigojusi atsižvelgti į Europos Audito Rūmų rekomendacijas vykstant diskusijoms dėl galimų ilgalaikių ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis pokyčių.

Kur buvo reikalinga, dėl šių atsakymų EBI konsultavosi su ESRV ir ECB .

Išsamios pastabos

Santrauka

VII.

EBI apie savo valdymo struktūrą gali pasakyti tik tiek, kiek paskelbta „Europos bankininkystės institucijos nuomonėje dėl viešųjų konsultacijų, susijusių su Europos priežiūros institucijų veikla“.

VIII.

EBI Priežiūros tarybos ir ESRV Bendrosios valdybos bei pogrupių sudėtis daugeliu atvejų yra ta pati, todėl šios dvi organizacijos bendradarbiauja viso proceso metu.

IX.

EBI vaidmuo paremtas jos valdymo struktūra ir ištekiais. Šis aspektas yra labai svarbus priimant daugelį sprendimų rengiant ir atliekant testavimą.

Dabartinis testavimo nepalankiausiomis sąlygomis užduočių pasidalinimas tarp EBI ir kompetentingų institucijų, kurios prisiima visišką atsakomybę dėl kokybės užtikrinimo, leidžia apdairiai ir veiksmingai atlikti testavimą, remiantis dabartine teisine sistema, valdymu ir ištekiais. EBA palankiai vertina glaudų ir sėkmingą bendradarbiavimą su kompetentingomis institucijomis, įskaitant ECB ir bankų priežiūros institucijas, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis srityje pastaraisiais metais. Tai leido sukurti griežtesnį ir patikimesnį testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metodą.

X.

EBI norėtų atkreipti dėmesį, kad šią pastabą reikia skaityti kartu su KI diskusijomis dėl 2 ramsčio informacijos atskleidimo. Dar visai neseniai prieš kapitalo reikalavimų teisės aktų pakeitimus prievolė skelbti bankams taikomus 2 ramsčio reikalavimus nebuvo aiškiai nustatyta. Tai pasikeis, pakeitus kapitalo reikalavimų teisės aktus (Reglamentą 57/2013 ir Direktyvą 2013/36/ES) (žr. 447 straipsnį. Pagrindinių rodiklių atskleidimas), įsigaliosiančius 2019 m. liepos mėnesį.

EBI ataskaita yra faktinė, tačiau EBI pabrėžė, kad rezultatus būtina skaityti atsižvelgiant į makroekonominį scenarijų.

Ižanga

7.

EBI vaidmuo paremtas jos teisiniais įgaliojimais, kurie nesuteikia EBI jokių konkrečių su kokybės užtikrinimu susijusių įsipareigojimų, jau nekalbant apie ribotus išteklius.

Pastabos

14.

Dėl šio skyriaus – ES masto testavimas nepalankiausiomis sąlygomis buvo esminis veiksnys siekiant nustatyti pažeidžiamumo šaltinius ir pradėti taikyti ES bankininkystės sektoriaus rekapitalizavimo priemones. Dėl precedento neturinčio bankų pozicijų atskleidimo taip pat sustiprinta rinkos drausmė. Tačiau kaip ir bet koks testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, šis ES masto testavimas nesiekia numatyti visą galimą riziką. EBI šį apribojimą visada aiškiai nurodė ir apie jį pranešė savo ataskaitose.

20.

Restruktūrizuojami bankai į testavimo apimtį nepatenka, nes Europos Komisija reguliariai paveda Konkurencijos GD atlikti patikimumo vertinimą, susijusį su valstybės pagalbos procedūromis. Be to, statinio balanso prielaida restruktūrizuojamiems bankams būtų neoptimali, ypač kai finansinio įsiskolinimo mažinimas yra viena iš sąlygų gauti valstybės pagalbą.

21.

EBI norėtų pažymėti, kad testavimo nepalankiausiomis sąlygomis tikslas yra susidaryti į ateitį orientuotą vaizdą apie bankams galinčią kilti riziką. Todėl bankus būtina atrinkti laikantis neutralumo, neturint jokių išankstinių nuostatų. Kitu atveju atranka gali būti tendencinga, kadangi priežiūros institucijos atrinktų tik silpnesnius bankus, atsižvelgdamos į praeities rizikos rodiklius, ir neįtrauktų bankų, kurių galimas pažeidžiamumas dar nenustatytas.

Dauguma pirmoje įtraukoje paminėtų šalių bankų buvo įtraukti į ECB atlikto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis apimtį. Šio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis ataskaita paskelbta 2019 m. vasario mėn., o jo rezultatai pateikiami bendru formatu (išskyrus Graikiją, kurioje kiekvieno banko duomenys pateikti atskirai).

22.

Dėl šio skyriaus – EBI pažymi, kad atlikdama testavimą nepalankiausiomis sąlygomis naudoja tik vieną nepalankų scenarijų, todėl nagrinėjama ne visa sisteminė rizika, o tik svarbiausi rizikos veiksniai. Jei būtų įtrauktas papildomas scenarijus, procedūra taptų sudėtingesnė ir todėl reikėtų įvertinti sąnaudas, naudą ir išteklius.

26-33.

Dėl šio skyriaus – EBI pažymi, kad kaip ir dėl bet kokio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, ES masto testavimo tikslas nėra apimti visą įmanomą riziką. EBI šį apribojimą visada aiškiai nurodė ir apie jį pranešė savo ataskaitose.

27.

Kol procesas nėra dokumentuotas, EBI reguliariai rengiamas rizikos, įskaitant EBI rizikos rodiklių rinkinį, vertinimas padeda EBI darbuotojams suprasti scenarijų. Be to, kitoje pastraipoje Europos Audito Rūmai pripažįsta ESRV narių – tuo pačių ir EBI – indėlį į ESRV rizikos vertinimą.

30.

EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra scenarijaus analizė, kur makroekonominiai kintamieji yra testuojami nepalankiausiomis sąlygomis remiantis rizikos aprašymu (indėlis) ir tada bankai, remdamiesi bendra metodika, apskaičiuoja konkrečius banko kintamuosius (rezultatą) nepalankiausiomis sąlygomis. Todėl reikšmingas neveiksnių paskolų skaičiaus padidėjimas yra rezultatas, o ne testavimo pradžios taškas, ir iš tiesų atidėjiniai kredito rizikai padidėja atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Taip pat pastebėta, kad 2018 m. ES masto bankų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis nepalankiame scenarijuje nurodyta, kad „apskritai dėl skolininkų kredito rizikos didėjimo bankai susidurs su didesniu neveiksnių paskolų skaičiumi ir dėl to praras pajamas iš palūkanų.“

Be to, ESRV norėtų pabrėžti, kad bendrosios valdybos nustatyta rizika apibūdinama išsamesne terminologija, naudojama atliekant apklausą „iš apačios į viršų“, tad su turto kokybe susijusi rizika patenka į šios ataskaitos II priedo 2 rizikos kategoriją.

31.

Nors šis sakinytis teisingas, juo nepripažįstama, kad likvidumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis ir mokumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra metodiškai skirtingi. Šiuo atžvilgiu ES masto testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra mokumo, o ne likvidumo testas, o likvidumo rizika turėtų būti fiksuojama kitais būdais, kaip antai padengimo likvidžiuoju turtu rodikliu ir grynuoju pastovaus finansavimo rodikliu. Likvidumo testavimui nepalankiausiomis sąlygomis reikėtų atskiro testo (kaip ECB vykdomo 2019 m.) ir, kadangi laikotarpiai skiriasi, likvidumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis vargu ar gali būti įtrauktas į dabartinį ES masto testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, turint omeny: i) laikotarpį; ii) statinio balanso prielaidą; ir iii) išsamių duomenų apie kiekvieną banką atskleidimą.

32.

ESRV rizikos vertinimas apima atskirų bankų duomenų analizę iš kelių šaltinių, kai tai laikoma reikalinga, atsižvelgiant į jos įgaliojimus. ESRV patikėta ES finansų sistemos makroprudencinė priežiūra ir sisteminės rizikos prevencija bei pažabojimas, o ne mikroprudencinė bankų priežiūra.

33.

EBI rizikos rodiklių rinkinys naudojamas kaip informacijos šaltinis, padedantis EBI darbuotojams geriau suprasti ESRV scenarijų. Be to, kaip paminėta pirmiau, pripažįstamas ESRV narių – ir tuo pačiu EBI – indėlis į rizikos vertinimą.

34.

EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra scenarijaus analizė, kur makroekonominiai kintamieji yra testuojami nepalankiausiomis sąlygomis remiantis rizikos aprašymu (indėlis) ir tada bankai, remdamiesi bendra metodika, apskaičiuoja konkrečius banko kintamuosius (rezultatą) nepalankiausiomis sąlygomis.

Kaip minėta pirmiau, scenarijus parengtas bendromis EBI ir ESRV jėgomis. Dauguma EBI Priežiūros tarybos (ir jos pogrupių) ir ESRV bendrosios valdybos (ir jos pogrupių) narių yra tie patys ir todėl tos pačios KI dirba abiejose organizacijose, o tai reiškia, kad visi dalyviai keičiasi nuomonėmis ir diskutuoja apie scenarijų viso jo rengimo proceso metu.

36.

Scenarijus apėmė sukrėtimus tiek iš realių situacijų, tiek iš finansų sektorių.

37.

Svarbu suprasti skirtumą tarp scenarijaus skatinamųjų veiksnių ir jų sąveikos su kitais rizikos veiksniais ir pažeidžiamumu, kurie yra numatyti tekstiniame apibūdinime ir kalibruojant scenarijų. Be to, ESRV pabrėžia, kad grėsmės finansiniam stabilumui, kuriomis grindžiamas nepalankus scenarijus, neparodo jokių nenumatytų pasekmių būsimiems pinigų politikos sprendimams.

38.

ES atsirandanti rizika atlieka svarbų stiprinimo vaidmenį scenarijuje. Nepalankus grįžtamasis ryšys tarp silpno bankų pelningumo ir mažo nominalaus augimo, kartu su valstybės ir privačiojo sektoriaus skolos tvarumo problemomis, yra aiškiai paminėtas tekstiniame apibūdinime ir yra svarbus kalibruojant sukrėtimus. Kuriant scenarijų užtikrinama, kad tie bankai, kuriems tokia rizika pernelyg didelė, būtų nustatyti per testavimą, įskaitant banko žlugimo galimybę, jei tai paremta įrodymais. Be to, atsižvelgiant į platesnį stiprinimo efektų poveikį, paprastai jie nepatenka į EBI testavimo nepalankiausiomis sąlygomis mikroprudencinę taikymo sritį.

43.

ECB ir ESRV mano, kad Europos Audito Rūmų pareiškimas, kad nacionalinių valdžios institucijų dalyvavimas šiame procese nebuvo palankus objektyviam scenarijui, neleidžia susidaryti išsamaus scenarijų rengimo proceso vaizdo.

1 langelis.

ESRV ir ECB pažymi, kad kalbant apie Europos Audito Rūmų pastabas dėl papildomo sunkumo panaudojimo, bet koks ankstesnių laikotarpių duomenimis paremtas modelis turi apribojimų, ir kad politikos formuotojų nuomonė yra indėlis į bendrą procesą. Per visą procesą vyko daug diskusijų ir KI nuomonės dėl atitinkamo sunkumo jų šalims išsiskyrė, bet šie nuomonių skirtumai ir diskusijos savaime nepaskatino imtis veiksmų. Kiekvienas sprendimas buvo priimtas skaidriai, bendradarbiaujant su visa darbo grupe.

45.

Atsižvelgiant į Europos Audito Rūmų pastabą, kad šalims buvo taikomi labai skirtingi sukrėtimo lygiai, reikėtų pažymėti, kad sukrėtimų skirtumai tarp šalių buvo nustatyti remiantis tekstiniu apibūdinimu – žr. Bianchi (2019 m.), „Šalių veiksmų vaidmuo EBI 2018 m. testavime nepalankiausiomis sąlygomis“, Nr. No. 1/FS/19, Airijos Centrinis Bankas.

Švedijoje bendrą scenarijaus sunkumą paaiškina didelis būsto kainų sukrėtimas, kuris atspindėjo nekilnojamojo turto pažeidžiamumą šioje šalyje.

3 langelis.

JAV ir ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijai skiriasi nuo Anglijos banko scenarijaus, kadangi juose labiau remiamasi žema infliacija per visą trejų metų laikotarpį, o ne staigiu kainų pakilimu, kaip nurodoma JK scenarijuje. Be to, yra skirtumų dėl to, kaip taikomas sukrėtimas dėl ilgalaikių palūkanų normų pokyčio. ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijuje daroma santykinai lengvo palūkanų padidėjimo per 10 metų, o Anglijos banko scenarijuje – didelio padidėjimo prielaida. Kita vertus, išsamiaje kapitalo analizės ir peržiūros scenarijuje daroma prielaida, kad ilgalaikių palūkanų normos sumažės.

Nedarbo lygio sukrėtimas nepalankiame ES masto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijuje yra mažesnis, palyginti su kitais testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijais, tačiau galutinis nedarbo lygis ES yra aukščiausias tarp kitų testavimų nepalankiausiomis sąlygomis.

58.

Metodika negali paaiškinti kiekvieno atskiro atvejo. Galimi patobulinimai turėtų būti pakankamai išsamūs, bet pernelyg neapsunkinti metodikos.

60.

Nors modeliai iš tikrųjų gali turėti trūkumų, tačiau principą „iš apačios į viršų“ papildo:

- I. į metodiką įtraukti apribojimai
- II. kokybės užtikrinimo procesas (ir kokybės užtikrinimo vadovai);
- III. aprašomoji statistika;
- IV. kredito rizikos lyginamieji standartai;

V. platus priemonių rinkinys, užtikrinantis rezultatų palyginamumą.

62.

Pateiktos prielaidos grindžiamos susijusios ekonominės literatūros išvadomis arba pažangiausiomis testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metodikomis.

63.

Siekiant užtikrinti, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis visoje ES būtų veiksmingas, tikslūs koeficientai bankams nenurodomi. Svarbu pažymėti, kad užtikrinus visišką EBI/ECB lyginamųjų standartų ir konkurentų modelių skaidrumą (apribotas) testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš apačios į viršų“ netektų prasmės, nes vienas iš pagrindinių jo tikslų yra padėti skatinti bankų rizikos valdymą ir modeliavimo pajėgumus. Atlikdamos testavimą pagal principą „iš apačios į viršų“, dalyvaujančios institucijos turėtų sutelkti dėmesį į naujų modelių kūrimą arba esamų modelių tobulinimą, o ne stengtis numatyti priežiūros institucijų lūkesčius. Be to, bankams nurodžius EBI/ECB lyginamųjų standartų elastingumą, jiems būtų pernelyg paprasta pritaikyti savo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis projekcijas ir reikiamus modelio dokumentus taip, kad KI praktiškai negalėtų tinkamai užginčyti bankų rezultatų.

66.

Statinio balanso prielaida naudojama analizuojant testavimo nepalankiausiomis sąlygomis poveikį pagal *ceteris paribus* prielaidą. Galimi poveikio mažinimo veiksmai laikomi priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) dalimi. Norint pakeisti šį metodą, reikėtų žymiai daugiau išteklių, kad būtų galima užtikrinti kokybę ir įvertinti valdymo veiksmų patikimumą.

68.

EBI nėra atsakinga už kokybės užtikrinimą, tačiau KI suteikė kai kurias pagalbos priemones (aprašomąją statistiką, kokybės užtikrinimo ataskaitas). Taip pat žr. EBI atsakymą dėl patikrinimų vietoje.

75.

EBI sutinka su Europos Audito Rūmais, kad dėl ribotų išteklių nebuvo galima sistemingai rinkti išsamios informacijos apie tai, ar rezultatai būtų buvę labiau teigiami arba neigiami nesant apribojimų. Nepaisant to, kalbant bankų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis modelių veikimą, palyginti su minimaliais standartais, EBI pateikė KI aprašomąją statistiką ir kokybės užtikrinimo ataskaitas, kad padėtų KI užtikrinti kokybę ginčijant bankų vertinimus pagal testavimą nepalankiausiomis sąlygomis.

Kalbant apie kredito rizikos lyginamuosius standartus, kredito rizikos šablonas buvo įtrauktas į 2018 m. laukelius, kuriuos bankai turi užpildyti tais atvejais, kai naudojami kredito rizikos lyginamieji standartai, todėl bankų iš dalies buvo paprašyta pateikti šią informaciją. Nepaisant to, EBI pripažino, kad bankų lyginamųjų standartų naudojimo žymėjimas buvo nenuoseklus, todėl tikimasi, kad

pakeitimai bus padaryti iki kito testavimo nepalankiausiomis sąlygomis. Bankams turėtų būti pateiktos tolesnės gairės dėl sąlygų, kuriomis reikėtų pažymėti lyginamųjų standartų naudojimą.

ECB, kaip kompetentinga institucija, pažymi, kad bankų lygmeniu naudojama daug testavimo nepalankiausiomis sąlygomis modelių, kuriems netaikoma priežiūros ar patvirtinimo procedūra. Todėl, atsižvelgdamas į testavimo nepalankiausiomis sąlygomis proceso metu turimus išteklius ir laiką, ECB negali sistemingai taikyti kokybės kontrolės visiems modeliams. Tačiau nustačius, kad skaičiai yra nepatikimi, susiję modeliai buvo užginčyti.

76.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, nors kokybės užtikrinimo vadove siūloma KI atlikti įsivertinimą, į jį neįtrauktas joks reikalavimas pasidalyti šiuo vertinimu su EBI.

79.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad buvo nuspręsta, kur įmanoma (kredito rizikai ir NII), pateikti statistiką pagal sandorio šalį visoms ES, BPM ir Šiaurės šalims.

82.

Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, kai neatsižvelgiama į tai, ar testas išlaikomas ar ne, atveju tikslas nėra identifikuoti bankus, kurie neišlaiko testo, o nustatyti tuos, kurie yra silpnesni ir kuriems reikia atidesnės priežiūros. Iš tiesų, bankas, apie kurį, atrodo, kalbama šiame sakinyje, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metu labiausiai išsekvojo savo kapitalą. Be to, pradinio taško duomenis tikrina kompetentingos institucijos.

83.

Patikrinimai vietoje paprastai pradedami planuoti ir rengti prieš kelis mėnesius. Kalbant apie išteklių poreikius, reikėtų pabrėžti, kad, pavyzdžiui, vienam patikrinimui vietoje gali prireikti daugiau nei 50 vieno žmogaus darbo savaitių vietoje, atsižvelgiant į tyrimo mastą ir nagrinėjamo dalyko sudėtingumą.

87.

EBI pritaria išvadai dėl proceso, kurio metu pateikiama daug informacijos, skaidrumo, ir pripažįsta, kad vienintelė trūkstama informacija yra susijusi su 2-ojo ramsčio reikalavimų lygiu, o tai atspindi diskusijas dėl jos atskleidimo ES.

Taip pat žr. žemiau pateiktą pastabą dėl pastraipos apie kapitalo reikalavimų atskleidimą.

90.

Reikėtų pažymėti, kad testavimo nepalankiausiomis sąlygomis šablone pateikiama informacija apie perėjimą nuo vieno etapo prie kito, kad būtų nustatytas naujas su įsipareigojimų neįvykdymu susijęs turtas.

91.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad visuose šios dalies punktuose aiškiai išvardyti požymiai, būdingi testavimui nepalankiausiomis sąlygomis pagal principą „iš apačios į viršų“.

Antrame punkte paminėtas vidaus modelių ir standartizuoto metodo palyginimas yra privalomas pagal Kapitalo reikalavimų reglamentą, o ne pagal EBI metodiką.

92.

Šios dalies išnaša yra faktiškai teisinga, tačiau joje nenurodyta, kad šį palyginimą galima matyti ir atskirai kiekvieno banko lygmeniu pateiktose atskirose skaičiuoklėse.

93.

EBI ataskaitoje apie testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus pateikiama labai neutrali rezultatų santrauka; siekiama, kad ji būtų informatyvi, bet nešališka. Nors užtikrinamas visiškas rezultatų ir pagrindinių pozicijų skaidrumas, vertinimas paliekamas KI ir kitoms suinteresuotosioms šalims, taip pat atsižvelgiant į tai, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra pradinis taškas, o ne priežiūrinio tikrinimo proceso pabaiga.

95.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šią pastabą reikia skaityti kartu su diskusijomis dėl 2 ramsčio informacijos atskleidimo. Dar visai neseniai prieš kapitalo reikalavimų teisės aktų pakeitimus, bankų 2 ramsčio reikalavimų lygių skelbimas nebuvo privalomas ir buvo pateikta įvairių nuomonių dėl šio visiško skaidrumo naudos.

Vis dėlto EBI sutinka, kad šioje srityje reikia tobulėti, ypač atsižvelgiant į buvusio EBI pirmininko kalbą Rumunijos nacionaliniame banke (2018 m. lapkričio mėn.).

97-100.

SREP gairėse pabrėžiama rizikos mažinimo veiksmų svarba, kad įstaiga per tinkamą laikotarpį galėtų visiškai įvykdyti jai taikomus kapitalo reikalavimus. Tai pripažįstama ir šioje ataskaitoje. Kadangi EBI testavimas nepalankiausiomis sąlygomis grindžiamas statinio balanso prielaida, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus ir kapitalo reikalavimus reikia lyginti atsargiai.

101.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad skaitant šį sakinį svarbiausia atsižvelgti į bankų jautrumo scenarijui vertinimą. Atsparumas taip pat priklauso nuo bankų kapitalo pradinių taškų, kuriuos galima palyginti laikui bėgant.

Iš tiesų, ES masto testavimas nepalankiausiomis sąlygomis prisidėjo prie laipsniško kapitalo didinimo bankuose – tą patvirtino CET1 santykio pradinio taško kitimas laikui bėgant.

102.

EBI netvirtina, kad viskas yra gerai ir ji to neteigia savo ataskaitose, bet ji visada pabrėžia, kad rezultatus būtina skaityti kartu su tolesniais veiksmais ir prielaidomis ir ypač jie turi būti diskusijų su KI pradinis taškas.

EBI nevertina, ar bankai šiuo metu galėtų atlaikyti 2008 m. finansų krizę ar kokią nors kitą krizę, nes tai galima būtų padaryti tik remiantis tikslu to laikotarpio scenarijumi.

Išvados ir rekomendacijos

108.

EBI vaidmuo paremtas jos teisiniais įgaliojimais, kurie nesuteikia EBI jokių konkrečių su kokybės užtikrinimu susijusių įsipareigojimų, jau nekalbant apie ribotus išteklius. Vienintelis būdas užtikrinti aktyvesnį EBI dalyvavimą kokybės užtikrinimo procese yra skirti daugiau išteklių. Be to, reikėtų pagalvoti apie tai, kokią poveikį tai turi testavimo nepalankiausiomis sąlygomis išlaidoms ir ar nedubliuojamas priežiūros institucijų (pavyzdžiui, BPM) atliekamas darbas.

EBI pabrėžia, kad palyginamumas yra užtikrinamas skelbiant labai išsamius duomenis ir tai skaidriai paaiškina galimus bankų skirtumus. EBI taip pat teikia KI lyginamosios analizės priemones, kad jos galėtų užtikrinti kokybę.

109.

EBI sutinka su Europos Audito Rūmais, kad, nepriklausomai nuo teisinių įgaliojimų, šiai veiklai reikia daug išteklių, todėl jos negalima atlikti naudojant septynis visos darbo dienos ekvivalentus, įskaitant statistikos specialistus, kurie šiuo metu rengia testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Be to, reikėtų organizuoti konkrečias peržiūras ir patikrinimus, dėl jų rengti viešuosius pirkimus ir pan., o to padaryti per testavimo nepalankiausiomis sąlygomis laikotarpį beveik neįmanoma, ypač turint mažai arba visai neskiriant biudžeto šioms užduotims vykdyti.

1 rekomendacija. EBI turi sustiprinti savo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis proceso kontrolę

EBI sutinka su rekomendacija. Būtina pabrėžti, kad šiai rekomendacijai įgyvendinti būtinos šios sąlygos: i) gauti žymiai daugiau papildomų išteklių, kaip Europos Audito Rūmai jau rekomendavo ir nurodė; ii) valdymo struktūrą pritaikyti paskirčiai Komisijos sprendimu, remiantis Europos Audito Rūmų rekomendacija.

Taip pat svarbu išvengti jau KI vykdomų užduočių dubliavimo.

2 rekomendacija. Dabartinę procedūrą „iš apačios į viršų“ papildyti elementais „iš viršaus į apačią“

EBI sutinka su rekomendacija. Būtina pabrėžti, kad šiai rekomendacijai įgyvendinti būtina gauti papildomų išteklių.

Taip pat ir šiuo atveju reikės tam skirti išteklių ir tam tikrą biudžetą. Norint sukurti modelį „iš viršaus į apačią“, reikia specialių žinių ir, ko gero, konsultantų paramos, tačiau „iš viršaus į apačią“ elementus būtų galima įdiegti pamažu, EBI ir dalyviams iš anksto tam pasiruošus, kad tokie elementai būtų įgyvendinti iki 2022 m.

110.

Sprendimai dėl imties nėra savavališki, jie paremti į metodiką įtrauktais kriterijais ir oficialiais KI atsiliepimais.

EBI norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, kadangi pagrindinis testavimo nepalankiausiomis sąlygomis tikslas yra nustatyti potencialiai silpnus bankus, atranka turėtų būti neutrali, t. y. kai kurie bankai galėtų būti laikomi saugiais, atsižvelgiant į atgalinius rizikos rodiklius, tačiau labai jautrūs neigiamiems sukrėtimams.

3 rekomendacija. Bankus atrinkti pagal riziką, o ne tik pagal dydį

EBI su rekomendacija sutinka iš dalies. EBI persvarstys geografinę aprėptį. Tačiau EBI nuomonė skiriasi nuo Europos Audito Rūmų nuomonės, kaip taikyti rizika grindžiamus kriterijus, kurie papildytų dydžio kriterijų nustatant imtį ES masto testavimui nepalankiausiomis sąlygomis.

111.

EBI pažymi, kad abiem atvejais galutinis poveikis būtų vertinamas atsižvelgiant į makroekonominių ir finansinių kintamųjų pablogėjimą.

4 rekomendacija. Nustatyti alternatyvius testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus

EBI su rekomendacija sutinka iš dalies.

Dėl 4 rekomendacijos 1 punkto EBI pasilieka galimybę parinkti (bendradarbiaudama su ESRV) svarbiausią riziką, kadangi rizikos kilmė gali būti pasaulinė.

Kalbant apie 4 rekomendacijos 2 punktą, dėl to padidėtų našta KI, bankams ir EBI. Be papildomų išteklių ES masto testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal įvairius scenarijus gali būti neįgyvendinamas.

EBI taip pat pažymi, kad kalbant apie 4 rekomendacijos 3 punktą, tai galėtų pagerinti scenarijaus sunkumo vertinimo kriterijus, bet būtų neįmanoma kiekybiškai įvertinti kiekvieno parametro, kuris labiau atspindi viso scenarijaus rezultatą, sunkumo lygio.

Įgyvendinti šią rekomendaciją 2020 m. testavimui nepalankiausiomis sąlygomis būtų sudėtinga ne vien dėl išteklių trūkumo. Pagal įprastą testavimo nepalankiausiomis sąlygomis laikotarpio trukmę ESRV turėtų tik kelis mėnesius aptarti, įgyvendinti ir priimti sprendimą dėl šio reikšmingo scenarijaus koregavimo.

5 rekomendacija. Valdymo struktūra turėtų užtikrinti, kad būtų deramai atsižvelgiama į ES interesus

EBI negali komentuoti savo pačios valdymo struktūros ir sutiktų su bet koku Komisijos apsisprendimu.

114.

2 ramstis ir bendras kapitalo reikalavimas neskelbiamas dėl KI debatų, susijusių su 2 ramsčio reikalavimų atskleidimu.

EBI siekia pateikti kompaktišką, faktinę ir prieinamą ataskaitą, kurioje apibendrinami testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai. Ataskaita papildo išsamius duomenis, kurie skelbiami su testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatais. EBI yra pasirengusi apsvarstyti, kaip būtų galima dar labiau pagerinti ataskaitos informacinę vertę.

6 rekomendacija. Padidinti informacinę leidinių vertę

EBI sutinka su 6 rekomendacijos 1 punktu.

Su 6 rekomendacijos 2 punktu EBI sutinka iš dalies. Ji pažymi, kad testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra SREP proceso pradinis taškas, ir jis grindžiamas statinio balanso prielaida, bet kokie teiginiai dėl atsparumo galėtų būti klaidinantys, nes KI SREP proceso pabaigoje turi pateikti atsparumo vertinimą. EBI suvestinėje ataskaitoje pateiks daugiau informacijos.

Audito grupė

Specialiosiose ataskaitose Audito Rūmai pateikia savo auditų, susijusių su ES politikomis ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatus. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams rizikas, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko IV audito kolegija „Rinkų reguliavimas ir konkurencinga ekonomika“, kuriai vadovavo Audito Rūmų narys Neven Mates. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Neven Mates, jam talkininkavo kabineto vadovas Georgios Karakatsinis ir kabineto atašė Marko Mrkalj, pagrindinė vadybininkė Marion Colonerus, užduoties vadovas Mirko Gottmann, auditoriai Karolina Beneš, Giuseppe Diana, Shane Enright, Jörg Genner, Helmut Frank, Athanasios Koustoulidis, Violeta Radu ir Julio Cesar Santin Santos.

Iš kairės į dešinę: Marion Colonerus, Giuseppe Diana, Mirko Gottmann, Julio Cesar Santin Santos, Neven Mates, Marko Mrkalj, Jörg Genner, Athanasios Koustoulidis, Shane Enright

Įvykis	Data
Audito planavimo memorandumą (APM) priėmimas / Audito pradžia	2018 4 24
Ataskaitos projekto oficialus išsiuntimas Komisijai (ar kitam audituojamajam subjektui)	2019 4 23
Galutinės ataskaitos priėmimas po prieštaravimų procedūros	2019 6 4
Visomis kalbomis gauti Komisijos oficialūs atsakymai	3.7.2019
Visomis kalbomis gauti EBI oficialūs atsakymai	28.6.2019

PDF ISBN 978-92-847-2184-9 doi:10.2865/515933 QJ-AB-19-008-LT-N

HTML ISBN 978-92-847-2210-5 doi:10.2865/55984 QJ-AB-19-008-LT-Q

Šioje ataskaitoje įvertinamas testavimo nepalankiausiomis sąlygomis visos Sąjungos mastu, kuris buvo atliktas Europos bankininkystės institucijos (EBI) įgaliojimu, įgyvendinimas. Makroekonominis nepalankiausių sąlygų scenarijus atspindėjo blogėjančias ekonomines sąlygas lyginant su baziniu scenarijumi, tačiau sukrėtimas buvo ne toks stiprus nei iš pradžių buvo pranešta.

Neigiamas sukrėtimo poveikis daugiausia susitelkė kelete didelės ekonomikos šalių, kurių dauguma per praėjusią recesiją pasirodė gana gerai, o ne šalyse, kurias ši krizė paveikė labiausiai. Be to, pagal scenarijų bankai nebuvo testuojami dėl didelių finansinių sukrėtimų ir nebuvo pakankamai atsižvelgta į kai kurias svarbias sisteminės rizikas.

Dėl išteklių trūkumo ir dėl dabartinės bendrojo valdymo tvarkos EBI negalėjo užtikrinti „metodų, praktikos ir rezultatų palyginamumo ir patikimumo“, kaip nustatyta reglamente. Vietoj to ji turėjo visų pirma remtis nacionaliniais priežiūros vykdytojais. Kalbant apie teigiamus dalykus, buvo paskelbtas didelis informacijos kiekis.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors

© Europos Sąjunga, 2019 m.
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Dėl leidimo naudoti arba kopijuoti nuotraukas arba kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, būtina tiesiogiai kreiptis į autorių teisių subjektus.